

הלכות שת פרק כ' (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

זיכרון משיעור — רמב"ם הלכות שבת, פרק כ'

הלכה א': שבת בהמה בשבת — איסור הוצאת משא, מחמר, והלאו של "לא תעשה כל מלאכה... ובהמתך"

דברי הרמב"ם

"אסור להוציא משא על הבהמה בשבת, שנאמר למען ינוח שורך וחמורך — אחד שורך וחמורך ואחד כל בהמה חיה ועוף. ואם הוציאה הבהמה, אף על פי שהוא מצווה על שבתתה, אינו לוקה לפי שהוסרה בו מכלל עשה. לפיכך המחמר אחר בהמתו בשבת — פטור."

הרמב"ם אומר עוד שהלאו של "לא תעשה כל מלאכה... ובהמתך" אינו מדבר על שבתת בהמה (כלומר שהבהמה עצמה תנוח), אלא על אדם שעושה מלאכה עם בהמתו — כגון חורש — שזהו שבתת אדם, לא שבתת בהמה.

הפשט

יש מצוות עשה שבהמה יהודית (חיה, עוף — כל המינים) תנוח בשבת. המקור הוא "למען ינוח שורך וחמורך" — לשון עשה. מכיוון שזה רק עשה (לא לאו), פטור ממלקות אם עובר. "מחמר" — מי שהולך עם ומוביל את בהמתו הנושאת משא — גם הוא פטור. הלאו של "לא תעשה כל מלאכה... ובהמתך" מדבר על מקרה כמו חורש, שבו האדם עצמו עושה מלאכה בעזרת הבהמה, וזהו שבתת אדם, לא שבתת בהמה.

חידושים והסברות

1) מדוע אין הרמב"ם מונה את שבתת בהמה כמצוות עשה נפרדת במנין המצוות?

שבתת בהמה היא מצווה ברורה מן התורה — מדוע אין הרמב"ם מונה אותה כמצוות עשה נפרדת? מפרשים מנסים לומר ששבתת בהמה נכללת בעשה הכללי של "תשבות" — כלומר "תשבות" כולל לא רק שאתה תשבות, אלא גם שבהמתך תשבות. אבל בכל אופן, זה בעצם דין נוסף של שבתת החל על הבהמה.

2) "שורך וחמורך" — לאו דווקא, כולל כל בהמה חיה ועוף

"שורך וחמורך" אינו דווקא שור וחמור, אלא כולל כל המינים — בהמה, חיה, ועוף. הרמב"ם אינו מונה "דגים" כאן, אך מאוחר יותר בפרק הוא מביא במפורש שגם שבתת דגים קיימת. התירוץ: זה פחות רלוונטי מעשית — כי נדיר שנמצא דרך לעשות מלאכות עם דגים.

3) החילוק בין "הוצאת משא על בהמתו" ו"מחמר"

הרמב"ם אומר שני דברים: ראשית, "אסור להוציא משא על הבהמה" — הוא מניח משא על הבהמה. שנית, "המחמר אחר בהמתו" — הוא הולך עם, הוא מוביל, הוא מושך עם הבהמה. זה לא חזרה על אותו דין, אלא חידוש גדול יותר: אפילו ב"מחמר", שבו האדם עושה כן מעשה מסוים (הוא הולך עם, הוא מוביל), עדיין הוא פטור כי זה רק עשה.

4) "פטור" — פטור אבל אסור, אבל כאן מדאורייתא?

הכלל הגדול הוא ש"פטור" בהלכות שבת פירושו "פטור אבל אסור" (מדרבנן). אבל כאן זה לא מתאים בדיוק, כי הוצאת משא על בהמתו אסור מדאורייתא (עשה)! החילוק: עצם הוצאת משא על בהמתו — זה עובר על מצוות עשה מדאורייתא. אבל מה שהאדם הולך עם (מחמר) — זה עצמו אולי רק אסור מדרבנן, כי המעשה הקטן של מחמר אינו נחשב מעשה. אילו

היה לאו, אולי מחמר היה שונה, אבל מכיוון שזה רק עשה, מחמר הוא רק מדרבנן.

5) אולי יש כאן שני איסורים נפרדים — עשה על שבתת בהמה, ואיסור נפרד מדרבנן על מחמר

אולי יש עשה מדאורייתא שהבהמה תנוח (הוצאת משא), ובנוסף איסור נפרד מדרבנן על להיות מחמר. החידוש של הרמב"ם: אדם היה יכול לחשוב שבהוצאת משא הוא פטור כי הוא לא עושה מעשה — אבל במחמר, שבו הוא כן עושה מעשה, יהיה חייב. בא הרמב"ם ואומר: לא, אפילו מחמר פטור, כי זה בכלל לא לאו — זה רק עשה, ואפילו "לאו שיש בו מעשה" לא עוזר כשזה בכלל לא לאו.

6) הלאו של "לא תעשה כל מלאכה... ובהמתך" — מדבר על שבתת אדם, לא שבתת בהמה

הרי כתוב במפורש בעשרת הדברות "לא תעשה כל מלאכה... ובהמתך" — לאו! מדוע אומר הרמב"ם שאין לאו על שבתת בהמה?

הרמב"ם עונה: הלאו של "לא תעשה כל מלאכה... ובהמתך" אינו מדבר על שבתת בהמה (שהבהמה עצמה תנוח). הוא מדבר על מקרה כמו חורש — שבו האדם עצמו עושה מלאכה בעזרת בהמתו. זהו שבתת אדם, לא שבתת בהמה. החידוש של "ובהמתך" הוא: שלא תחשוב שמכיוון שאתה עושה זאת עם בהמה זה לא נחשב שאתה עושה — לא, "אתה ובהמתך" פירושו שאתה חורש, אתה עובר על סקילה. הבהמה היא כמו "כלי עוצמה" — כלי חזק, האדם עומד ומוביל את הבהמה, הוא אומר לה לאן ללכת, הוא עומד מעל עם המחרשה — אבל זה אומר שהאדם חורש.

7) החילוק בין "חורש עם בהמה" (= שבתת אדם) ו"בהמה נושאת משא" (= שבתת בהמה)

החילוק היסודי: בחורש — האדם עושה מלאכה, הבהמה היא רק כלי, הוא עובר על סקילה כמו כל מלאכה. בהוצאת משא על בהמה — הבהמה עושה בעצמה, האדם לא עושה, זה רק עשה של שבתת בהמה. הלאו של "ובהמתך" לא בא לומר דבר חדש שהבהמה עצמה לא תעבוד — הוא בא לומר שכשאתה עובד עם בהמה, זה גם נחשב שאתה עובד.

8) אין מלקות אפילו על הלאו הנוסף של "ובהמתך"

אדם יכול לחשוב שאם הוא חורש עם בהמתו, הוא מקבל לפחות מלקות על הלאו של "ובהמתך" במקרים שבהם אין סקילה (למשל, התראה פגומה). הרמב"ם אומר לא — זה "לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין": מכיוון שאותו לאו כולל גם עבירת סקילה (חורש בשבת), לעולם אין מקבלים מלקות עליו, אפילו כשסקילה לא ישימה מעשית.

9) שאלה: מדוע צריך לומר זאת בכלל?

הפסוק "לא תעשה כל מלאכה... אתה ובהמתך" הוא פסוק אחד, לא שני לאוין נפרדים. הרמב"ם לא מונה אותו כלאו נפרד. אם כך, מדוע צריך בכלל להזכיר שאין מקבלים מלקות? זה אותו לאו כמו כל חילול שבת! התירוץ: "אתה ובהמתך" אינו לאו חדש, אלא חידוש בהלכות חורש — לגלות שעבודה עם בהמה גם מיוחסת לאדם.

מחלוקת ראשונים בפשט הרמב"ם — רמב"ן לעומת מגיד משנה

דברי הרמב"ם

(המשך הלכה א' — הלאו של "ובהמתך" ומחמר)

חידושים והסברות

1) פשט הרמב"ן:

מחמר לפי הרמב"ם אין לאו דאורייתא — רק איסור עשה (או דרבנן). לפיכך, כשהרמב"ם אומר "לא שגא תלש את העשב" זה חייב להתייחס לחורש (שבו האדם עושה ממש מלאכה יחד עם הבהמה), לא למחמר. חילוק גדול בין חורש (אדם עושה יחד עם בהמה = סקילה) ומחמר (בהמה עושה, אדם מעודד = רק עשה/דרבנן).

2) פשט המגיד משנה:

הרמב"ם מתכוון שמחמר הוא כן לאו דאורייתא, רק לאו כזה שאין מקבלים עליו מלקות. מדוע? כי אותו פסוק "לא תעשה כל מלאכה... ובהמתך" כולל גם חורש גם מחמר. מכיוון שבאותו פסוק יש גם סקילה (על חורש), זה "לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין" ואין מקבלים מלקות אפילו על מחמר.

3) החילוק בין שני הפשטים:

לפי הרמב"ן יש חילוק גדול בין חורש ומחמר. לפי המגיד משנה חורש ומחמר שניהם באותו פסוק, שניהם דומים — שניהם על איך האדם עושה מלאכה יחד עם בהמתו. רק חורש = סקילה, מחמר = לאו (בלי מלקות). אבל גם לפי המגיד משנה נשאר החילוק: חורש יש בו מעשה, מחמר אין בו מעשה.

4) מחמר — לאו שאין בו מעשה

היסוד מדוע מחמר לא יכול להיות בו סקילה/מלקות (אפילו לפי מגיד משנה) הוא כי הוצאה היא מלאכה קלה — האדם לא עושה שום דבר פיזית, הוא רק הולך ליד הבהמה. זה לאו שאין בו מעשה — בלי מעשה בית דין לא יכול לתת מלקות (כלל רבי יוחנן).

5) שאלה: אם האדם עצמו העלה את החבילה על הבהמה, ואחר כך הוא מחמר — האם אז הוא חייב?

העלאתה היא דבר אחד (אבל איזו מלאכה זו?), והנשיאה עושה הבהמה, לא האדם. תפקיד האדם נשאר מחמר — שהוא שונה באופן יסודי מחורש בכך שבחורש האדם עושה מעשה, במחמר לא.

הלכות השאלה, השכרה, מכירה של בהמה גסה לגוי

דברי הרמב"ם

"אסור לישראל להשאיל או להשכיר בהמה גסה לגוי כדי שלא יעשה בה מלאכה בשבת, הרי מצווה הוא על שביתת בהמתו."

"ואסרו חכמים למכור בהמה גסה לגוי, גזירה שמא ישאלנה וישכירנה."

"ואם מכר, קונסין אותו עד עשרה בדמיה."

הפשט

מצוות שביתת בהמתו פירושה לא רק שאתה עצמך לא תעבוד עם בהמתך — גם כשגוי עובד עם בהמתך אתה עובר. לפיכך אסור להשאיל או להשכיר בהמה גסה לגוי. אפילו למכור — שבו הבהמה הופכת לרכושו של הגוי — אסרו חכמים, גזירה שמא ישאלנה וישכירנה. אם מכר, קונסים אותו עד עשרה פעמים המחיר — הוא חייב לקנות בחזרה.

חידושים והסברות

1) שלוש רמות של גזירה:

(1) מלאכה עם בהמה עצמית = דאורייתא (עשה); (2) השאלה/השכרה לגוי = אסור (עשה/דרבנן); (3) מכירה = גזירה דרבנן על גזירה.

2) שבורה — בהמה שבורה:

אפילו בהמה שבורה (שאי אפשר לחרוש איתה יותר) אסור למכור — גזירה שמא יתקן אותה, חוששים שירפא אותה.

3) סרסור — מכירה דרך מתווך:

"מותר למכור על ידי סרסור, שסרסור אינו משאיל ואינו משכיר." עבודת המתווך היא רק למכור, אין לו שום קשר להשאלה/השכרה. לפיכך נופל הטעם של הגזירה.

4) סוס — מותר למכור:

"מותר למכור סוס, שאין הסוס עומד אלא לרכיבה." סוס משמש רק לרכיבה, לא למלאכה (חרישה, משיכת משאות). רכיבה אינה אסורה מדאורייתא כי חי נושא את עצמו — יצור חי נושא את עצמו, לפיכך רכיבה על סוס אינה הוצאה. אפילו אם רכיבה אסורה מדרבנן, זה לא איסור דאורייתא, לפיכך מותר למכור סוס.

5) חשוד למכור לגוים:

"וכדרך שאסור למכור לגוי, כך אסור למכור לישראל החשוד למכור לגוים." האיסור מתרחב לרמה שנייה — אפילו למכור לסרסור יהודי (מתווך) שימכור זאת הלאה.

6) מדוע חומרות כאלה על עשה?

מועלה אפשרות שאולי יש סיבה נוספת — לא רק "למען ינוח" (שהבהמה תנוח), אלא גם קשר לעבודה זרה (אסור למכור לפני אידיהם ולאחר אידיהם). עבודה זרה מביאה חומרות גדולות.

מכירת פרה לשחיטה, בהמה דקה, חיה גסה

דברי הרמב"ם

"מותר למכור להם פרה לשחיטה ושוחט אותה לפניו, אבל לא ימכור סתם, אפילו שור של פטם, שמא ישהה אותה ויעבוד בה."

"מקום שנהגו למכור בהמה דקה — מוכרין, מקום שנהגו שלא למכור — אין מוכרין."

הפשט

מותר למכור פרה רק כשהגוי שוחט אותה ממש לפניו. אבל למכור סתם — אפילו שור מפותם שעומד בדרך כלל לשחיטה — אסור, כי אולי הגוי לא ישחט מיד ובינתיים יעבוד איתו בשבת. בהמה דקה (בהמות קטנות כמו כבשים/עזים) שונה מבהמה גסה, כי לא עושים איתה כל כך הרבה מלאכות — לפיכך זה תלוי במנהג המקום.

חידושים והסברות

1) חיה גסה (חיות בר גדולות) יש לה אותו דין כמו בהמה גסה — בכל מקום אין מוכרין.

2) משאיל/משכיר בהמה דקה: הרמב"ם לא אומר זאת במפורש. בית יוסף מביא מפוסקים שלכאורה כל ההיתרים (מנהג המקום בבהמה דקה, שור של פטם לשחיטה) הם רק על מכירה — שהיא רמה שנייה של איסור. אבל על השכרה אסור באמת, כי השכרה חמורה יותר (כי הבהמה נשארת שלך).

מי שחשכה לו בדרך — שימוש בבהמה, גוי, חרש שוטה וקטן

דברי הרמב"ם

"מי שחשכה בדרך ולא היה עמו נכרי שיטול כיסו" — אם יש לו בהמה, מותר "מניח כיסו עליה כשהיא מהלכת", ו"כשתרצה לעמוד" יוריד אותו, "כדי שלא תעמוד וכיסו עליה, עד שלא תיהא שם לא עקירה ולא הנחה."

"אבל אסור לו להנהיגה אפילו בקול כל זמן שכיסו עליה, כדי שלא יהיה מחמר בשבת."

הפשט

כשמישהו נתקע בדרך ערב שבת עם ארנקו, ואין גוי, מותר להניח את הכיס על הבהמה בזמן שהיא הולכת, אבל חייב להוריד אותו כשהיא עומדת — כך שאין עקירה והנחה אצל הבהמה. אפילו במקרה המיוחד הזה שהתירו להניח

בה פחות פחות מד' אמות.**

הפשט

הפתרון האחרון הוא שהוא עצמו נושא, אבל עומד כל פחות מארבע אמות. ההיתר חל לא רק על כספו שלו, אלא אפילו על מציאה שמצא עכשיו.

חידושים והסברות

1) פחות פחות מארבע אמות הוא היתר, לא רק צמצום — זה מפורש.

2) חילוק בין מציאה לכסף עצמי:

בהלכות אחרות אומרים שמציאה היא לא חסרון כיס — אין כל כך רחמנות. אבל כאן רואים אחרת — מציאה גם מקבלת את ההיתר.

3) חילוק מזור:

בכסף עצמי — צריך קודם לתת לגוי, ורק אם אין גוי מותר פחות פחות מארבע אמות. אבל **במציאה** — אסור לתת לגוי, אבל מותר כן פחות פחות מארבע אמות. זה אומר: אם לאדם יש שניהם — כסף עצמי ומציאה — את הכסף העצמי הוא נותן לגוי, ואת המציאה הוא נושא פחות פחות מארבע אמות.

4) הקבלה לפרק ו':

בפרק ו' כבר עומדת הלכה דומה ("מי שאבד לו דבר") על שטר שבת ואמירה לגוי. שם כתוב שמציאה אי אפשר לתת לגוי, אבל אפשר ללכת פחות פחות מארבע אמות. זו לא סתירה — אלו שני דינים נפרדים.

5) שיטת הרמב"ם לגבי פחות פחות מארבע אמות:

בגמרא כתוב שחכמים לא רצו לומר את ההיתר של פחות פחות מארבע אמות. הרמב"ם כן אמר אותו, אבל עם הגבלה: רק אם אין גוי ואין עצה אחרת.

6) מציאה שבאה לידו לעומת קודם שבאה לידו:

הרמב"ם מחלק: אחר שבאה לידו (כבר יש לו את המציאה) — מותר פחות פחות מארבע אמות, אפילו לכתחילה. קודם שבאה לידו (עדיין לא קנה) — אין היתר של פחות פחות מארבע אמות. אז מניחים אותו להחשיך (להמתין עד מוצאי שבת). "להחשיך" פירושו: אם הוא יכול להחשיך (כלומר הוא יכול לקבל זאת בלי חילול שבת), עליו. רק אם הוא לא יכול להחשיך, אז הוא מקבל את ההיתר.

7) מחלוקת הראב"ד:

הראב"ד אומר שזה טעות — הוא סובר לא שאפשר להשתמש בפחות פחות מארבע אמות למציאה. למעשה: רק הרמב"ם מתיר פחות פחות מארבע אמות למציאה. רוב הפוסקים (ראב"ד, שולחן ערוך, אחרים) אומרים שאסור.

8) קושיה על "מציאה שבאה לידו":

מציאה שבאה לידו היא כבר שלו — הוא כבר זכה. מהו החידוש שזה עדיין נקרא "מציאה"? התשובה: אין "אדם בהול על ממונו" — הוא עדיין לא כל כך קשור לזה. אבל זה יוצר "בעיות מעניינות": כמה זמן אדם צריך להחזיק דבר כדי שזה עדיין ייקרא "מציאה" ולא "שלו"?

מה בהמה מותרת ואסורה לשאת בשבת — מתג ורסן

דברי הרמב"ם

"מותר למשוך את הבהמה במתג ורסן... והוא שתהא ראויה לאותו הרסן. סוס — שיר, גמל — אפרסר, נאקה — חטם, חמור — סוגר. אבל אם הוציא בהמה במתג שאינו משתמרת בו... כגון שקשר חבל בפי הסוס... או במתג שאינו צריך לו אלא לשמירה פחותה ממנו, כגון שהוציא חמור בשיר של סוס... הרי זה משא. שכל שמירה מעולה או שמירה פחותה משא הוא."

הפשט

את הכיס, אסור להוביל/לעודד את הבהמה — אפילו לא בקול — כי זה מחמר בשבת.

חידושים והסברות

1) המנגנון: האדם עושה את העקירה (הנחה) כשהבהמה הולכת, ומוריד לפני שהיא עומדת — לפיכך לבהמה אין עקירה ואין הנחה. כשהוא מוריד אותו מבהמה, עליו להישאר עומד — אסור לו להמשיך ללכת עם הכיס ביד (כי זו תהיה הוצאה).

2) קושיה קשה על איסור מחמר כאן: אם הבהמה לא עושה עקירה והנחה (כי הוא מוריד את הכיס לפני שהיא עומדת), מהו איסור מחמר? מחמר מדבר בדרך כלל כשהבהמה עושה הוצאה אמיתית! שני תירוצים אפשריים: (1) אולי מחמר עצמו איסור — כי האדם עושה כאילו את העקירה על ידי שהוא אומר לבהמה ללכת/לעמוד; (2) אולי זה דרבנן — כי זה נראה כמי שעובד עם בהמתו, אפילו אם טכנית אין הוצאה. זו בעיה קשה שגם המפרשים לא טיפלו בה בבירור. בית יוסף עצמו אין לו תשובה ברורה.

3) גזירת חכמים — לא להניח בהמה אצל גוי:

"גזירת חכמים היא שלא יניח ישראל בהמה אצל עובד כוכבים." לא משתמשים קודם בעצה של לתת את הכיס לגוי (במקום להניח על הבהמה) כי יש גזירת חכמים שלא להניח בהמה אצל גוי. העצה של עקירה/הנחה עם בהמה היא רק כשאין גוי.

דיני קדימה: בהמה, גוי, חרש שוטה וקטן

דברי הרמב"ם

הרמב"ם אומר שיש לתת לגוי קודם לפני שמשתמשים בבהמה. "היו לפניו חרש שוטה וקטן" — עדיף להניח על הבהמה מאשר לתת להם, "לפי שהן אדם מישראל." "היו לפניו חרש ושוטה — נותנו לשוטה. שוטה וקטן — נותנו לשוטה."

הפשט

הגוי קל יותר מבהמה; חרש שוטה וקטן חמורים יותר מבהמה; שוטה קל יותר מחרש, וקל יותר מקטן.

חידושים והסברות

1) מדוע גוי קל יותר מבהמה?

בהמה היא בהמה יהודית — שביתת בהמתו הוא דין שיכול להיות דאורייתא, בעוד אמירה לגוי היא תמיד רק דרבנן. לכן בהמה חמורה יותר. אפילו שניהם איסורי דרבנן — בבהמה יש דרך שזה יהיה דאורייתא, אבל בגוי זה לעולם לא דאורייתא. לכן מניחים קודם את הגוי.

2) חרש שוטה וקטן — "אדם מישראל":

אף שהם פטורים ממצוות, הם יהודים, ואסור לעשות מלאכה דרכם. היסוד: אם יש שביתת בהמה, בוודאי יש שביתת חרש שוטה וקטן — הם חשובים יותר מבהמה. יש לו מצווה על שביתת בנו, אבל אין מצווה על שביתת גויים.

3) חרש לעומת שוטה:

חרש הוא רק סוג של שוטה — הוא לא יכול לשמוע, לא יכלו ללמד אותו. הוא "קצת שוטה כמו שוטה" — אבל בכל זאת נותנים עדיף לשוטה.

4) קטן לעומת שוטה:

קטן הוא "מום עובר" — הוא בקרוב יגדל. שוטה הוא כמו "קטן שלעולם לא הפך למבוגר." לכן שוטה קל יותר.

פחות פחות מארבע אמות — כשאין שום עצה

דברי הרמב"ם

אם אין בהמה, אין גוי, אין חרש שוטה וקטן — "מהלך בפחות פחות מד' אמות."

**ואפילו מציאה שבא לידו — מהלך

מותר להוביל בהמה עם רסן/מתג המתאים לה. לכל בהמה יש סוג רסן משלה. אבל אם הרסן חלש מדי (הבהמה יכולה לברוח) או חזק מדי (יותר ממה שהיא צריכה), זה משא.

חידושים והסברות

(1 הכלל: שמירה מעולה או שמירה פחותה — משא הוא.

לא רק שמירה חלשה מדי (שהיא חסרת תועלת), אלא גם שמירה חזקה מדי (שהיא מיותרת) נחשבת משא. ההיגיון: החלק המיותר של השמירה הוא פשוט משא שהבהמה סוחבת לחינם. דוגמה: חמור עם שיר של סוס — זה חזק מדי בשבילו, לפיכך החלק המיותר הוא משא.

לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך

דברי הרמב"ם

"לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך... מפני שנראה כמי שמוליכן לשוק למכור או להביא סחורה עמהם שם."

"אבל מכניס הוא חבלים לתוך ידו."

הפשט

אסור לקשור קבוצת גמלים אחד לשני ולמשוך אותם. הטעם: זה נראה כאילו מוביל אותם לשוק למכור — מעשה חול. מותר כן להחזיק את כל החבלים של מספר גמלים ביד אחת.

חידושים והסברות

(1 האיסור אינו בגלל משא או הוצאה, אלא בגלל מראית עין — זה נראה כמו פעילות חול.

(2 שיעור החבל: החבל התלוי מהיד לא יהיה יותר מטפח, והחבל בין פי הבהמה והיד חייב להיות גבוה מהארץ טפח — כדי שלא יראה כאילו הוא נגרר.

לא תצא הבהמה בזוג שבצוארה

דברי הרמב"ם

"לא תצא הבהמה בזוג שבצוארה ואפילו הוא פקוק ואינו מוציא קול."

הפשט

בהמה אסורה לצאת עם פעמון על צווארה, אפילו אם הוא סתום ולא משמיע קול.

חידושים והסברות

(1 האם האיסור הוא בגלל השמעת קול בשבת (כמו כלי שיר), או בגלל שזה נראה כאילו הולכים לשוק? לשון הרמב"ם "ומן הטעם הזה" מקשר זאת לאותו טעם כמו גמלים — נראה כמוליכן לשוק. זה מסביר מדוע אפילו פעמון סתום (בלי קול) אסור — כי המראה עצמו הוא הבעיה.

(2 באדם יש איסור של כלי שיר, אבל בבהמה הטעם העיקרי הוא מראית העין של שוק.

רשימת דברים שבהמה אסורה לצאת בהם

דברי הרמב"ם

"ולא בזוג שבכסותה, ולא בחותם שבצוארה, ולא בחותם שבכסותה, ולא ברצועה שברגליה, ולא בסולם שבצוארה..."

הפשט

- זוג שבכסותה — פעמונים בשמיכת הבהמה.

- חותם שבצוארה / שבכסותה — סימן/תווית של למי הבהמה שייכת (דומה לחותם אצל עבד).

- רצועה שברגליה — רצועה על הרגליים (להגביל צעדים).

- סולם שבצוארה — מכשיר על הצוואר שהבהמה לא תסובב את הראש.

חידושים והסברות

(1 הטעם הכללי לכולם: זה יכול ליפול, ובעל הבית יאסוף אותו ויבוא לידי טלטול ארבע אמות ברשות הרבים. זה אותו יסוד כמו אצל אישה עם תכשיטים שיכולים ליפול.

(2 ברצועה שבין קרניה — אין חילוק אם זה לנוי או לשמירה, שניהם אסורים. כשזה לנוי, מדוע לא נאמר שזה כמו תכשיט? התירוץ: זה יכול ליפול.

חמור עם מרדעת / אוכף

דברי הרמב"ם

"ואין חמור יוצא במרדעת אלא אם כן קשורה לו מערב שבת."

"אין חמור יוצא באוכף אלא אם כן קשור לו מערב שבת."

הפשט

חמור אסור לצאת עם שמיכה (מרדעת) או אוכף אלא אם כן זה קשור מערב שבת.

חידושים והסברות

מרדעת (כיסוי) שונה מאוכף — מרדעת עוזרת לבהמה (חום), אבל אוכף הוא רק לנשיאה (לטובת האדם).

גמל עם מטוטלת

דברי הרמב"ם

"ולא יוצא הגמל במטוטלת התלויה לו בדבשתו או בזנבו... ואין יוצא בקשירה אלא אם כן היא קשורה לו בזנבו ובחוטרתו."

הפשט

גמל אסור לצאת עם כיס התלוי מדבשתו (גיבנת) או זנבו, אלא אם כן זה קשור היטב בשניהם — זנב וגיבנת (חוטרת).

חידושים והסברות

דבשת וחוטרת שניהם מילים לגיבנת של גמל.

גמל עקוד יד או עקוד רגל

דברי הרמב"ם

"ולא יצא הגמל עקוד יד או עקוד רגל."

הפשט

גמל לא יצא עם ידיים או רגליים קשורות יחד (מלשון עקידה). הטעם: הוא יכול ליפול.

טלאים, כבשים, עגלים — איסורים ספציפיים

דברי הרמב"ם

"ואין הטלאים יוצאים בחוטים ולא ברצועות שברגליהם."

"ואין הכבשים יוצאים בעגלה שתחת האליה."

"ואין הכבשה יוצאת בעץ שמניחין לה בחוטמה כדי שתתעטש ויפלו התולעים שבמותה."

"ואין העגל יוצא בעול קטן שמניחין לו על צווארו כדי שיקנה ויהא נוח להרישה."

הפשט

- כבשים אסורים לצאת עם חוטים או רצועות.

- כבשים יש להם זנב גדול כבד (אליה) שנגרר, עושים עגלה קטנה מתחת — אסור בשבת.

כבשות צעירות מותרות לצאת עם זנבן קשור למעלה, כדי שזכרים לא יקפצו עליהן.

חידושים והסברות

זה שוב אותו כלל — זה לטובת הבהמה. התנאי הוא שזה יהיה קשור היטב שלא ייפול (כי אם זה נופל, האדם יאסוף וישא אותו).

עזים עם דדים קשורים

דברי הרמב"ם

"העזים יוצאות והדדין קשורות כדי שייבשו מן החלב, אבל אם קשרן כדי שלא יצא החלב עד שיאכל אותה לערב — הרי אלו לא יצאו."

הפשט

עזים מותרות לצאת עם דדים קשורים כדי שהחלב ייבש (לטובת הבהמה). אבל אם קושרים כדי לשמור את החלב עד הערב — אסור.

חידושים והסברות

(1) החילוק ברור: כשלטובת הבהמה (ייבוש) מותר; כשלטובת בעל הבית (שמירת חלב) אסור.

(2) בנוסף, כשזה רק "לערב" (עד הערב) זה קשור חלש יותר, וחוששים שייפול והאדם ישא אותו — שמא יבוא לידי איסור.

סוס עם זנב שועל, זוג שבין עיניו

דברי הרמב"ם

"ולא יצא הסוס בזנב שועל ולא בזוג שבין עיניו."

הפשט

סוס אסור לצאת עם זנב שועל (סגולה נגד עין הרע) או פעמון בין העיניים.

חידושים והסברות

זנב השועל הוא סגולה נגד עין הרע — נשאלת השאלה: מי עושה עין הרע לסוס, סוסים אחרים או אנשים? זה נשאר לא ברור.

קלסטר, סנדל, קמיע

דברי הרמב"ם

"ולא תצא בהמה בקלסטר שבאפיה, ולא בסנדל שברגליה, ולא בקמיע שאינה מומחה לבהמה."

הפשט

בהמה אסורה לצאת עם כלי מזון התלוי עליה, לא עם נעליים, לא עם קמיע שאינה מומחית (לא עזרה שלוש פעמים לבהמות).

חידושים והסברות

רואים שהיה נוהג של קמיעות לבהמות. אבל קמיע שהיא מומחית לאנשים אינה אוטומטית מומחית לבהמות — היא צריכה להיות מומחית ספציפית לבהמות. זה מראה שטיפלו בקמיעות-בהמה כקטגוריה נפרדת.

מכה, שבר, שליא — מותר

דברי הרמב"ם

"אבל יוצאה באגד שעל גבי המכה, ובקשורין שעל גבי השבר, ובשליא המדולדלת בה."

הפשט

בהמה מותרת לצאת עם תחבושת על פצע, עם סד על שבר, ועם שלייה (שלייה) התלויה.

דינים בחצר — פקיקת זוג, מרדעת

— מניחים חתיכת עץ באף של כבשה כדי שתתעטש ותוציא תולעים ממוחה אסור בשבת.

— עגל צעיר שמלמדים אותו לחרוש עם עול קטן, אסור לצאת בו בשבת.

חידושים והסברות

אצל העגל: זה סוג של "חינוך" לבהמה — מרגילים אותו מצעיר לשאת עול כדי שיהיה חורש טוב מאוחר יותר.

סבכה, עור הקופד

דברי הרמב"ם

"לא תצא בסבכה."

"לא תצא הפרה בעור הקופד."

הפשט

— סבכה — רשת על הפה כדי שהבהמה לא תנשך ולא תאכל.

— עור הקופד — לפרה יש דדים יקרים (עטינים), ובעלי חיים אחרים רוצים גם ליהנות מהחלב. מניחים עור קוצני של קופד (דיכנא) על הדדים, כדי שהשרצים יברחו — אסור בשבת.

עז שחוקק לה בין קרניה

דברי הרמב"ם

"עז שחוקק לה בין קרניה מותר להניח רסן הקשור בהקק בשבת."

הפשט

עז שיש לה מקום חרוט בין הקרניים, מותר להכניס רסן שם, כי זו השמירה הרגילה לעז כזו.

חידושים והסברות

(1) זה רק בעז צעירה ש"תכוף בין קרניה" — הקרניים קרובות זו לזו, הרסן יושב היטב.

(2) בעז זקנה או נטיח (עז נגחנית) — אסור, כי שמא תנתח — היא יכולה לקרוע אותן, הוא נופל, והאדם יאסוף אותו. עז היא "חברה פראית" — מאוד פראית, ויכולה בקלות לקרוע את הרסן.

זכרים יוצאים בעור הקשור על זכרותם

דברי הרמב"ם

"זכרים יוצאים בעור הקשור להם על זכרותם כדי שלא יעלו על הנקבות; ובעור הכשרים על לבן כדי שלא יפלו עליהם זאבים."

הפשט

בהמות זכרים מותרות לצאת עם חתיכת עור על איבר המין שלהם (כדי שלא יקפצו על הנקבות), ועם חתיכת עור על הלב (כדי שזאבים לא יתקפו).

חידושים והסברות

הכלל: כל מה שהוא לטובת הבהמה — להגן עליה, לעזור לה — מותר. זה היסוד מדוע כל הדברים האלה מותרים: זה לטובת הבהמה, לא רק של בעל הבית. אפילו כשגם לבעל הבית יש הנאה מזה, העיקר שזו טובה לבהמה.

רחלות עם זנבות קשורים

דברי הרמב"ם

"רחלות יוצאות כשזנבן כשרות למעלה על גבן כדי שלא יעלו עליהם זכרים."

הפשט

שעדיין לא עבר מילה/טבילה). אצל עבד כזה רק אסור מדאורייתא כשהוא עושה לצורך בעל הבית, אבל לצורך עצמו מותר.

2) מחלוקת 2 — עבדים שלא מלו ולא טבלו:

- רמב"ם: יש להם רק דין של בני נח.

- ראב"ד: דווקא עבדים כאלה (גר תושב שהוא עבד) הם הנושא העיקרי של שביתת עבדו. אבל — גר תושב מתקבל רק בזמן שהיובל נוהג. לכן, לפי הראב"ד, בזמננו אין דין של שביתת עבדו (כי כל העבדים שמלו וטבלו הם כבר יהודים, וגר תושב אינו קיים בזמן הזה).

ה"גר" בפסוק — גר תושב שכיר

דברי הרמב"ם

הרמב"ם מדבר על "גר תושב שלקוט שכרו של ישראל" — גר תושב שעובד כשכיר אצל יהודי. היהודי מחויב שהגר תושב לא יעשה מלאכה עבורו בשבת.

הפשט

ה"גר" בפסוק "וינפש בן אמתך והגר" מדבר על גר תושב — גוי שקיבל שבע מצוות בני נח — שיש לו יחסי עבודה עם יהודי. גר תושב כזה מותר לעשות מלאכה לעצמו בשבת, אבל לא עבור היהודי.

חידושים והסברות

1) הלשון "שלקוט שכרו": שתי אפשרויות: (א) הוא פועל יומי (שכירות), (ב) הוא כמו אריס — הוא הולך ללקט את חלקו מהשדות (לקוטות). המושג "לקוט שכיר" מוזכר כשגור בלשון — סוג של פועל חלקי או פועל יומי.

2) החילוק בין פרטי ועבור יהודי: גר תושב מותר לעשות מלאכה לעצמו בשבת (כי הוא לא מחויב בשביתה), אבל כשיש לו "עסקה" עם יהודי — יחסי עבודה — אסור לו לעשות מלאכה עבור היהודי. זה דין "בן המוסר" — שלא יעשה מלאכה לישראל רבו בשבת.

3) האם זה יותר מאמירה לגוי: ברוב המלאכות גוי מותר לעשות לעצמו, ואיסור אמירה לגוי הוא רק כשמצווים אותו. אבל כאן נראה שהגר תושב אסור בכלל לעשות מלאכה עבור היהודי, אפילו במקרים שלא היה איסור אמירה לגוי. זה לכאורה דין חמור יותר.

4) החילוק בין עבד וגר תושב שאינו עבד: בגר תושב שהיה עבדו — האיסור ברור: האדון אסור לצוות עליו לעשות מלאכה, והעבד אסור לעשות עבור האדון. אבל העבד מותר כן לעשות מלאכה לעצמו. לפי הרמב"ם נראה שה"גוי" שצריך את האיסור הנוסף הוא הגר תושב שהיה עבד — כלומר, זה אותו דבר, לא שני דינים נפרדים. בהגהות כתוב שזה יכול להיות דין נוסף של עבד, אבל הרמב"ם עצמו לא נראה כך.

5) אי בהירות: נשאר לא לגמרי ברור מה בדיוק הרמב"ם מתכוון באיסור הזה, והאם זה דין נפרד או רק יישום של שביתת עבד.

סיום פרק כ'

בזה מסתיים פרק כ' של הלכות שבת, שעסק בשביתת בהמה (הוצאת משא, מחמר, מכירה/השכרה לגוי, מי שחשכה בדרך, מה בהמה מותרת לשאת) ושביתת עבד (עבד כנעני שמל וטבל, עבד שלא מל ולא טבל, גר תושב שלקוט שכרו של ישראל).

דברי הרמב"ם

"פוקק לה זוג שבצוארה (בחצר)."

הפשט

בחצר מותר לסתום את הפעמון על צוואר הבהמה (שלא יצלצל).

חידושים והסברות

1) ברשות הרבים אסור לצאת עם זוג (זה נראה כאילו הולכים למכור). בחצר מותר — אבל רק כשהוא סתום.

2) החידוש: שלא נאמר "לא פלוג" — שמכיוון שפעמון מצלצל אסור, גם פעמון סתום יהיה אסור. לא — פעמון סתום מותר בחצר.

3) מרדעת שהניחו בשבת על החמור — בחצר מותר (לפי ר' אלעזר), אבל לא ברשות הרבים.

הלכה כ': שביתת עבדו — היסוד

דברי הרמב"ם

"כשם שאדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת, כך הוא מצווה על שביתת עבדו ואמתו, אף על פי שהן בני דעת ולדעת עצמן."

הפשט

כשם שאדם מחויב שבהמתו תנוח, כך הוא מחויב שעבדו ושפחתו ינוחו — אף שהם בני דעת ויכולים להבין בעצמם.

חידושים והסברות

1) החידוש הגדול: בבהמה פשוט שכל מה שהיא עושה הוא באחריות בעל הבית, כי אין לה דעת. אבל בעבד — הוא בן דעת, הוא מבין בעצמו מה בעל הבית רוצה. היינו חושבים שכשהעבד עושה מלאכה מעצמו, זו לא עבירה של בעל הבית. בא הרמב"ם ואומר: לא — "מצוה על האדון לשמרם ולמנוע אותם מעשיית מלאכה בשבת". בעל הבית חייב למחות באופן אקטיבי ולוודא שהעבד נח.

2) הפסוק הוא "למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר" — העבד צריך באמת לנוח, לא רק שבעל הבית אסור להעבידו. "לדעת עצמן" פירושו גם "לחובת עצמן" — אפילו לעצמם.

איזה עבד — מחלוקת רמב"ם וראב"ד

דברי הרמב"ם

"עבד ואמה שנצטוו על שביתתם הם עבדים שמלו וטבלו לשם עבדות וקיבלו מצוות שעבדים חייבים בהם."

"עבדים שלא מלו ולא טבלו — אלו כבני שבע מצוות שנצטוו בני נח בלבד."

הפשט

העבד שעליו מדברים הוא עבד כנעני שעבר מילה וטבילה לשם עבדות — הוא קיבל עליו כל המצוות כמו אישה. הוא במובן מסוים יהודי. עבדים שלא עברו מילה/טבילה — יש להם רק דין של בני נח.

חידושים והסברות

1) מחלוקת 1 — כשהעבד עושה מלאכה לעצמו:

- רמב"ם: לאדון יש מצווה מיוחדת לוודא שעבדו הכנעני היהודי לא עושה מלאכה — אפילו לצורך עצמו.

- ראב"ד: עבד שמל וטבל הוא יהודי — הוא עצמו מחויב בשבת. מה צריך את האדון? הראב"ד מתכוון שדין שביתת עבדו מדבר על עבד תושב (גוי)

תמלול מלא

הקדמה לשיעור

רמב"ם הלכות שבת פרק כ' — שביתת בהמה ועבד

וזה פשוט פחות שייך, כי משהו מוצא דרך איך לגרום לו לעשות מלאכות עם הדג, נו. תחשוב על זה. אמור בינתיים עם השבועות כך.

"ואם הוציאה הבהמה" — פטור מן המלקות

אז, זו ההלכה. זו ההלכה, נשאת ההלכה האמיתית, אין שום ספק, יש איסור, מצוות עשה, כבר ראינו. אסור, בהמה יהודית צריכה לשבות.

אבל, עכשיו אפשר להיכנס ל"ואם הוציאה הבהמה". אם עבר על האיסור, הוציא על הבהמה, "אף על פי שהוא מצווה על שביתתה", אף על פי שיש מצווה שהבהמה תהיה שובתת, אבל הוא לא לוקה, הוא לא מקבל על זה מלקות.

למה? אומר הוא, לפי שהוסרה בו מכלל עשה. לשון הפסוק שמדבר על זה, "למען ינוח שורך וחמורך", הוא עשה, "וביום השביעי תשבות". לא כתוב "לא תעשה מלאכה למען ינוח שורך וחמורך", אז היה לאו נוסף על האיסור הזה, והיו מלקות. אבל מאחר שכתוב בלשון עשה, זה אינו מן עשה, אז "אינו לוקה לפי שהוסרה בו מכלל עשה". זה מדין עשה, זו מצוות עשה, על מצוות עשה לא מקבלים מלקות.

כמו על כל שביתת שבת לא מקבלים מלקות, אלא מפני שיש לאו יש על זה עונשים, אבל על העשה של "שבות" אין מלקות.

"לפיכך המחמר אחר בהמתו בשבת" — פטור

לפיכך, אומר הרמב"ם, לפיכך זה נשאר הכלל, המחמר אחר בהמתו בשבת, כאן צריך להבין קצת מה הוא אומר כאן, "והוא הדין למסיע", פטור.

דיון: האם "מחמר" הוא חזרה על אותו דבר?

רבותי, לכאורה למעלה הוא אומר שוב, הוא חוזר על אותו דבר שאמר בתחילת ההלכה, שרבותי מניח משא על הבהמה הוא פטור כי זה רק עשה.

אבל אני לא מסכים כלל, לא כתוב כאן אותו דבר. כתוב קודם "להוציא משא על בהמתו", ואחר כך כתוב "מחמר". הרמב"ם לא מסביר מה הפירוש, אבל "מחמר" פירושו שאדם הולך אחרי בהמתו, הוא מוביל, לא רק שהוא מוציא את בהמתו הולכת עם משהו בשבת, הוא הולך, הוא גורר אותה איתו. ולכאורה כתוב כאן חידוש גדול יותר, אפילו הוא עושה אולי קצת מעשה, הוא הולך עם זה, עדיין הוא פטור כי זה רק איסור עשה.

הערה: "פטור" — פטור אבל אסור

ועוד דבר צריך לזכור, שהמילה "פטור", כלל גדול בהלכות שבת, "פטור" פירושו "פטור אבל אסור". מה שלא מתאים כל כך טוב כאן, כאן יש בעיה, צריך לדבר שכאן יש בעיה. "פטור אבל אסור" בדרך כלל פירושו שזה אסור רק מדרבנן. כאן לכאורה זה אסור מדאורייתא. לכאורה.

הסבר: מחמר הוא אולי רק אסור מדרבנן

אבל יש לומר שלא, אם אני רוצה ללמוד את לשון הרמב"ם כך, אפשר לומר כך: "הוצאת משא על בהמה", זה אומר שבשעה שבהמה עושה מלאכה עוברים על מצוות עשה. מה שהאדם הולך עם הבהמה, זה איסור מדרבנן, אבל זה לא מוסיף עוד מצוות עשה. או אולי יש אופן שהוא רק מחמר, אני לא יודע, אולי זה אפשרי. אבל בכל אופן, להיות מחמר, עצם המעשה של הובלת הבהמה, נניח לגבי הוצאה, המעשה כבר היה ערב שבת, חלילה, באופן שלא יהיה שום אפילו עשה עשה, יש רק איסור מדרבנן, כי המעשה הקטן לא נקרא מעשה. אם זה היה לאו, אולי היה אחרת.

אבל מחמר הוא עוד דבר, אני רוצה לומר כאן בבירור, מחמר הוא בוודאי עוד דבר מאשר סתם הוצאת משא או שהבהמה עושה מלאכה, אבל בערך זו אותה הלכה שהוא פטור, וזה מה שכתוב כאן.

חידוש: אפילו עם מעשה פטור כי זה רק עשה

אולי רציתי, אולי אולי, נאמר כך, יש איסור גדול יותר, יש שני איסורים, יש איסור ודאי מדרבנן להיות מחמר, מלבד מה שיש עשה שהבהמה תישא, יש איסור לעשות את החימור. הייתי אולי אומר כך, שאדם היה יכול לחשוב שכשמציא משא על בהמתו בשבת הוא פטור, כי הוא לא עושה מעשה, ולכן הוא פטור. אז אם במחמר יש אופן של מוציא משא על בהמתו שיש כן מעשה, יהיה קצת, יהיה לאו, יהיה על זה שהוא יהיה חייב. אומר הוא לא, זה

בוקר טוב. אנחנו לומדים הלכות שבת ברמב"ם, ספר זמנים. אנחנו הולכים ללמוד את הפרק העשרים, שמדבר על שביתת בהמה ועבד. המצווה, ההלכה שגם עבדו של יהודי או בהמתו של יהודי אסורים לעבוד בשבת.

לפני שאנו ניגשים לשיעור צריכים אנחנו בהכרח הטוב להודות לכל אלה שעוזרים להוציא את השיעור, ובראש ובראשונה החסיד המרומם, החסיד הנדיב, ידידנו הרבני הנגיד רבי יואל הלוי. ממנו ילמדו וכן יעשו, לתמוך בשיעורנו ולהביא עוד לומדים, ולגלות ליהודים אחרים טעמו וראו כי טוב.

הלכה א': איסור הוצאת משא על בהמה בשבת

הקדמה: הקושי של ההלכה הראשונה

נו, כן? אנחנו הולכים ללמוד את הפרק, הפרק העשרים. אז החלק הראשון הוא חלק קצת קשה ברמב"ם, אנחנו נשתדל ללמוד אותו בצורה הטובה ביותר, אבל יש עוד יותר דרכים, ואם משהו רוצה אפשר להיכנס למפרשים השונים איך לומדים את זה. כן?

אומר הרמב"ם כן. כן, אז בואו נאמר את זה כך, זו הקדמה מאוד ברורה.

יסוד: עשה ולא תעשה בשביתת שבת

אנחנו למדנו בהלכות שבת שיש מצווה לשבות בשבת, "תשבות", ולא, "לא תעשה מלאכה". הלאו למדנו פירושו שלושים ותשע מלאכות, כלומר על כל אחת יש עשה ולא תעשה, ויש על זה חיוב חטאת, סקילה, כרת, לפי מידה, שוגג, התראה. כך כתב הרמב"ם בפרק הראשון, כן.

עכשיו, מלבד זה יש עוד איסורים מסוימים של שביתת שבת, או מצוות של שביתת שבת, בראשם המצווה שבהמתך ועבדך, כפי שנדבר מאוחר יותר בפרק, צריכים גם לשבות. כתוב בפירוש בתורה שבהמתו של יהודי צריכה גם לשבות.

קושיא: מדוע לא מונה הרמב"ם את שביתת בהמה כמצוות עשה נוספת?

לכאורה היה יכול הרמב"ם למנות זאת כמצוות עשה נוספת, זו באמת שאלה מדוע הוא לא מונה אותה בנפרד. אני רואה מפרשים שמנסים לומר שזה בכלל העשה הכללי של "תשבות", זה גם לא רק שאתה תהיה שובת, אלא שבהמתך תהיה שובתת. אבל בכל אופן, זה עצמו דין נוסף, מצווה נוספת של שביתת שחלה על הבהמה, וכל הפרק מדבר על זה. שתי ההלכות הראשונות הן רק כדי להבהיר אילו איסורים יש באמת על בהמות. נכון?

דברי הרמב"ם: איסור הוצאת משא

נכון, טוב מאוד. אז אומר הרמב"ם כך: "אסור להוציא משא על הבהמה בשבת". יהודי אסור לגרום לבהמתו לשאת משא. כלומר, יהודי, הוא יודע שהוא יהודי ישר, הוא לא רוצה לשאת, אבל בהמתו תישא את זה. אסור. הוא מדבר כאן דווקא כשהיהודי מניח עליה את המשא. טוב מאוד. כלומר, הוא אסור לגרום לבהמה לשאת.

אבל זו ההלכה. שנאמר, כן? ואני אומר גם, כשהבהמה נושאת משהו סתם כך, זו מנוחה. אי-המנוחה היא כשגורמים לה לעבוד עבור האדם. אבל אלה פרטים.

מקור: "למען ינוח שורך וחמורך"

איך? שנאמר, מה כתוב בפסוק? כתוב בפסוק מצווה שצריך לשבות בשבת, "וביום השביעי תשבות למען ינוח שורך וחמורך". אומר הרמב"ם, "שורך וחמורך" לא פירושו דווקא שורך וחמורך, אלא "אחד שורך וחמורך ואחד כל הבהמה ותייה ועוף". כל בהמה, חיה ועוף, אסור לאדם לגרום לו לעשות מלאכה בשבת.

בהמה יהודית, לא רק שהוא אסור לגרום, כי אני רוצה לספר, בהמה יהודית צריכה לשבות. מובן שאם הוא לא עושה כלום בגלל זה, אנחנו מדברים, אבל יכול להיות שזה באמת נוגע לזה. אבל בהמה יהודית צריכה לשבות.

הערה: דגים אינם נזכרים

הרמב"ם לא הזכיר כאן דג. נראה שהדגים עושים רק מלאכות בכרמלית. אוקיי, אני לא יודע. הוא מביא כאן למטה בפירוש, שאם ליהודי יש דג, גם הוא אסור לעשות שום מלאכה, אפילו שביתת דגים. ההלכה נכנסה לשאלה,

אז לא יחשוב אדם שבאופן שאין סקילה, הוא יקבל לפחות מלקות על הלאו. כך לומד הרמב"ם, אני חושב שכך הם דחשו כאן את כמה המילים. אז, חשב אדם, אתה אמרת לי עכשיו שכשאדם חורש עם בהמתו, מלבד הדרך הרגילה איך לומדים את כל הל"ט מלאכות, יש עוד איזה לאו. חשב אדם שיש מקום שצריך לקבל מלקות על זה.

אומר הרמב"ם, לא, אפילו אז לא מקבלים מלקות. למה? כי ממילא, "לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין", שאם אדם עושה את סוג החרישה הזה, הוא חורש עם בהמתו, הוא באמת עובר על "לא תעשה", אבל הוא גם עובר על עצם איסור השבת שעליו עומדת סקילה, אזהרת מיתת בית דין. והכלל הוא שדבר שעליו יש אזהרת מיתת בית דין ויש גם איסור מלקות, לא מקבלים את המלקות, מקבלים את העונש הגדול יותר, מקבלים את אזהרת מיתת בית דין.

ואפילו אם נעשה אופן שאי אפשר לתת את הסקילה, למשל לא הייתה ההתראה הנכונה, או למשל התרו בו רק על... למשל, מי שהתרה היה עם הארץ, הוא חשב שזה רק לאו. הוא אמר לו, "אל תעשה את זה, אל תהיה חורש עם בהמה, זה לאו." היו אומרים שבמקרה כזה אין סקילה, אלא יש לאו. אבל לא, יש אבל את הכלל ש"לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין", לאו שקשור למשהו שיש עליו סקילה, לא מקבלים מלקות.

קושיא: למה צריך בכלל לומר את זה?

צריך רק לומר, הבעיה עם הפשט היא שזה בכלל לא בא כאן, זה לא מתאים, כי אפשר לומר את ההלכה בכל חילול שבת. אם התרו במלאכה, לא מקבלים מלקות. למה יעלה כאן על הדעת שיש לאו? זה אותו לאו, זה לא אחר.

למה זה לא לאו אחר? הפסוק שכתוב שאסור לעבוד בשבת, אותו פסוק כתוב "אתה ובהמתך". אין עוד פסוק. הרמב"ם לא מונה עוד לאו. זה אותו לאו בדיוק, זה לא לאו חדש.

"אתה ובהמתך" — לא לאו חדש, אלא חידוש בהלכות חורש

תרגום לעברית

הרמב"ם לא אומר שהלאו הנוסף בא לומר את הענין של "אתה ובהמתך". לא, זה לא כך. לא. זה להיפך, זה הפירוש כאן. ש"אתה ובהמתך" לא מתכוון לחידוש חדש שהבהמה תנוח. זה מתכוון שאתה לא תעבוד. על זה מדובר. שאתה לא תעבוד עם הבהמה. יכול להיות שאתה צודק שכתוב בו חידוש, אבל זה כמו דין בהלכות חורש. לא לאו חדש.

אז זה נשאר קצת קשה. הלאו נראה שחסר כן לומר במפורש שזה נקרא חורש. אני לא יודע אם חסר. יכול להיות שחסר. בוא נגיד, בוא נניח, הוא עונה "שלא יחרוש בה". לא שצריך כן את הפסוק לזה. אני לא בטוח. אולי הוא מתכוון לומר שממילא היה כך מעצמו. אולי הפסוק בא לומר את החידוש. אפילו אם כן, זה לא לאו אחר. זה עדיין כמו דין בהלכות שבת, בהלכות איסור מלאכה בשבת.

מחלוקת ראשונים בפירוש הרמב"ם — רמב"ן מול מגיד משנה

צריך לומר כאן שהלשון היא קצת בעיה. ואיך שנלמד זה לפי הפירוש של הרמב"ן. צריך להזכיר שיש מחלוקת ראשונים איך מפרשים את הרמב"ם.

פירוש הרמב"ן: מחמר הוא רק עשה או דרבנן

הרמב"ן למד כמו שאמרנו עד עכשיו, כלומר, שמחמר לפי הרמב"ם אין בו שום איסור מדאורייתא, אלא איסור דרבנן, או איסור עשה. יש איסור עשה, ואמרנו שמחמר הוא קצת יותר, אבל בכל מקרה יש איסור עשה, אבל לא לאו תעשה. ולפי זה, מה שהוא אומר "לא שנא תלש את העשב", חייב לדבר על חורש.

פירוש המגיד משנה: מחמר הוא כן לאו, אלא שאין מלקות

אבל המגיד משנה ומפרשים אחרים למדו שהרמב"ם מתכוון לא. הרמב"ם מתכוון לומר שיש כן לאו, אלא סוג של לאו שלא מקבלים עליו מלקות. למה? כיון שבאותו לאו יש גם את החורש הרגיל. שניהם, זה מתכוון ממש לשניהם. "לא תעשה כל מלאכה... ובהמתך" מתכוון גם לחורש וגם למחמר.

אפילו אם אין מלקות ואין עונש, כי זה לאו שאין בו מעשה, כי אפילו אם אתה מוצא דרך לעשות עם מעשה, כמו במחמר שהוא מוציא משהו על בהמתו בשבת בעשיית מעשה, גם פטור, כי בכלל כאן יש כן לאו שיש בו מעשה, אומר הוא שזה בכלל לא לאו, זה רק עשה.

קושיא גדולה: הלאו של "לא תעשה כל מלאכה... ובהמתך"

אומר הלאה הרמב"ם, אבל בואו נזכור, הרמב"ם כתב ליהודים שלמדו חומש, ועכשיו הם לומדים רמב"ם, נכון? הם לא יודעים כלום בינתיים. אז כל יהודי שלמד חומש והוא קורא את הרמב"ם, כן, הרמב"ם מביא יפה מאוד פסוק, "למען ינוח", זו באמת מצוות עשה, לשון עשה, דבר שלא לעשות, אבל זו מצוות עשה שהשור והחמור ישבתו.

זוכר כל יהודי שכתוב בתורה בעשרת הדברות **"לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ובהמתך"**. כתוב כן לאו, מה אתה אומר לי רמב"ם שאין לאו על הבהמה? כתוב בפירוש שהבהמה אסורה לעבוד בשבת. אם כך צריך להיות מלקות, אולי אפילו סקילה, אני לא יודע, רק מלקות אני עדיין לא מבין כאן, אבל צריך להיות לפחות איסור לאו בכל אופן על שהבהמה תעבוד בשבת.

תירוץ: "לא תעשה כל מלאכה... ובהמתך" מדבר על חורש — שביתת אדם, לא שביתת בהמה

עונה הרמב"ם, הלאו של "לא תעשה כל מלאכה" מדבר על משהו אחר, זה לא מדבר על נשיאת משהו, אלא הוא מדבר על **"שלא יחרוש בה"**, זה לאו נוסף שיהודי אסור לעשות מלאכה זה מדבר על סוגים אחרים של הל"ט מלאכות שאם עושים אותם עם בהמה. למשל חרישה עושים עם בהמה, וכיוצא בו, הדברים הדומים לחרישה, מה שעושים עם בהמה. אז זה לאו נוסף שכשאדם עושה מלאכה עם בהמה, לא תחשוב שמפני שאתה עושה את זה עם בהמה זה לא נחשב כאילו אתה עושה את זה. לא, כשאתה עושה "אתה ובהמתך", אתה עם בהמתך, "אתה ובהמתך" זה גם אותה חרישה, אתה עובר על חורש.

החילוק: חורש עם בהמה הוא שביתת אדם

ומה ההבדל? כשאתה עושה את זה אתה עובר על איסור סקילה של חורש, זה נקרא חורש.

מה האיסור כאן? כלומר, לא "מחמר", נניח, כלומר, "מחמר" פירושו שהבהמה הולכת, אתה רק הולך איתה, אתה מוביל אותה, אתה מוודא שהבהמה תעשה את המלאכה, לא אתה עושה את המלאכה אלא הבהמה עושה, אתה עוזר קצת נניח, וכדומה.

חורש, כך מביא הרמב"ן, חורש הוא כמו, אני רואה את זה כמו אדם שעושה מלאכה עם כלי חשמלי. בהמה היא כלי חזק, האדם עומד והוא מוביל את הבהמה לגמרי, הוא רק אומר לבהמה לאן לעשות, הוא עומד מעל הבהמה עם כלי החרישה, אני לא יודע בדיוק איך זה נראה מעשית, אבל חורש הוא אדם חורש. ואם אתה אומר כאן יש קצת חידוש, אדם יכול לומר שהבהמה עוזרת לי, אני פטור, אבל למעשה הוא חייב.

"לא תעשה מלאכה... ובהמתך" — לא דבר חדש של שביתת בהמה

אבל בכל אופן, "לא תעשה מלאכה ובהמתך" לא מדבר על דבר חדש שהבהמה תעשה בעצמה מלאכה, או אפילו הוא עושה מלאכה ואתה עוזר לו, הוא אומר לך לא. זה מדבר שאדם עושה מלאכה עם הבהמה. כן? אז זה לגמרי סוג אחר של דבר, לא מדברים כאן על שביתת בהמה, כאן מדברים על חידוש שזה נקרא גם שביתת אדם. לא תחשוב שזה אומר שהבהמה חורשת, ממילא זה אולי רק איסור חלש יותר, לא, זה אומר שאתה חורש.

"וכיוצא בו" — מלאכות אחרות עם בהמה

וכיוצא בו, אומר הרמב"ן, או מלאכות אחרות שעושים עם בהמה, ששייך לעשות עם בהמה. אומר הרמב"ן, ממילא יוצא שכל פעם שאדם עושה סוג כזה של חרישה, הוא עובר על עצם איסור השבת שעליו עומדת סקילה, אבל הוא גם עובר על הלאו שכתוב כאן. הלאו הנוסף בא לומר את הדבר "אתה ובהמתך", שכשאדם עושה מלאכה ביחד עם הבהמה זה לאו.

הערה: אין מלקות על הלאו

הבהמה יש. כשהבהמה עושה מלאכה, והאדם עוזר, מחמר, האדם עושה כך, הוא מעודד את הבהמה, אבל זה רק איסור חלש יותר, או איסור דרבנן, או מצוות עשה. בטוח שאסור, זה לכלל הדעות, אסור. יש שאלה למה אסור.

ועכשיו הולך הרמב"ם להיכנס לפרטי איסור שביתת בהמה, מה אסור לעשות עם ה... וגם מהמחמר קצת, בוא נראה.

השאלה והשכרה – רמה ראשונה

אומר הרמב"ם כן: **"אסור לישראל להשאיל או להשכיר בהמה גסה לגוי"**. זה לא אומר שרק ברשות היהודי, או הבהמה שלו עצמו כשהוא עצמו עושה את זה אסור, אלא המצווה היא שהבהמה שלך ששייכת לך לא תעשה שום מלאכה בשבת. ממילא אסור גם להשכיר או להשאיל בהמה גסה, בהמה שעושים איתה בקלות מלאכות, לגוי? למה? **"כדי שלא יעשה בה מלאכה בשבת"**, כי אם הגוי יעבוד את הבהמה בשבת, הוא יעבור על העשה, על המצווה, **"הרי מצווה הוא על שביתת בהמתו"**.

זה לכאורה עוד רמה, נכון? אני לא יודע על מה הוא עובר, אבל זה איסור, אולי לכאורה איסור דרבנן, שלהשכיר... ולא אתה לא עושה שום עבירה בשעת ההשכרה. אבל הרבנן לא מתירים להשכיר שהגוי צריך לעשות אחר כך את המלאכה. בעיקרון קוראים להשכרה, תגיד לגוי שלא תעשה בשבת, מבין? עוד רמה של גזירה, כאילו. נכון?

מכירה – רמה שנייה (גזירה דרבנן)

אחר כך תראה שיש עוד רמה, רמה שלישית. **"ואסרו חכמים למכור בהמה גסה לגוי"**. לא רק להשכיר ולהשאיל, שאז הוא באמת עובר, אבל למכור, לכאורה נעשית עכשיו בהמת הגוי, זה לא יותר הבעיה שלך. אבל **"ואסרו חכמים למכור בהמה גסה לגוי"**. חכמים גם אסרו למכור בהמה גסה לגוי. למה? **גזירה שמא ישאילנה וישכירנה**. כשהוא מתיר למכור, אולי ישכחו מאיסור ההשאלה וההשכרה. חומרא גדולה.

קנס על מכירה

ואם מכר, אם הוא כן מכר בהמה גסה, יש קנס על זה, **"קונסין אותו עד עשרה בדמיה"**, שהוא צריך להפסיד עד עשר פעמים כמה, או עד עשירית יותר מהמחיר. עד עשר פעמים כמה שהוא הרוויח מזה, ומחזיר לקנות בחזרה את הבהמה.

שבורה – בהמה שבורה

ולא רק זה, אלא אפילו **"שבורה"** פירושו. אדם חושב שבהמה ששבורה, שלא עושים איתה שום מלאכות כמו חרישה, יהיה מותר. לא, אפילו בהמה שבורה אסור גם. זה גם גזירה, **"חיישינן שמא יתקן אותה"**. אה, הוא אומר שאפשר כן לעשות מלאכות עם שבורה. יש פשוט עצה, זה לא סיבוב.

סרסור – מכירה דרך מתווך

אבל אפשר כן למכור, אדם יכול לקחת מתווך שימכור את הבהמה שלו. **"מותר למכור על ידי סרסור"**. אפשר כן למכור דרך מתווך, דרך איש אמצעי. למה? **"שסרסור אינו משאיל ואינו משכיר"**. אדם עצמו שמחזיק בהמה יש לו דרכים שונות: הוא יכול להשכיר את הבהמה שלו, הוא יכול להשאיל אותה, והוא יכול למכור אותה. חוששים שכשהוא פתוח לעסקים, הוא מוכר, הוא יעשה גם השאלה והשכרה. אבל תפקיד הסוכן הוא רק למכור, ממילא... לא אותו סוכן מוכר ומשכיר, כך זה נראה.

סוס – מותר למכור

והרמב"ם אומר שכל הדברים האלה הם בהמה גסה, אבל סוס מותר. **"מותר למכור סוס"**. מותר למכור סוס. למה? **"שאיין הסוס עומד אלא לרכיבה"**. סוס משמש רק לרכיבה, ועם סוס לא עושים דברים כאלה למשל חרישה. הוא רק נעשה שאדם ירכב עליו, לא למעשה, לא לסחוב חבילות.

ואז ממשיך הלאה עובד רב שעות בהמתו. התשובה היא לא עובד רב שעות בהמתו, כי הם למדו שכשאדם נושא אדם חי, זה לא נקרא הוצאה, כי חי נושא את עצמו, אדם חי נושא את עצמו.

המשך דיני מכירת בהמה גסה לגוי

כיון שנמצא באותו פסוק גם סקילה, לא מגיעים ל... לא, מלקות אפילו במצבים שעושים אותו כשאיין חיוב סקילה.

ההבדל בין שני הפירושים

ויוצא שלפי הפירוש הראשון שהוא אומר לפי הרמב"ם, יש הבדל גדול בין מחמר לחורש, וזה נראה שבחורש אתה עושה את זה ביחד עם הבהמה, ובמחמר הבהמה עושה רק אתה איכשהו, אתה מעודד את הבהמה.

ולפי הפירוש השני, הם רואים את זה כאותו דבר, הדרך איך לחרוש עם הבהמה... זה דרך עבודה איתה, והדרך של נשיאה ולוודא שהבהמה נושאת היא דרך הליכה לידה. אבל גם לפי הפירוש השני, חורש הוא סקילה, ומחמר הוא רק לאו.

רק לאו.

רק לאו.

דיון: למה מחמר הוא רק לאו?

דובר 1: כן, אבל לפי איך שהמגיד משנה לומד את הפירוש, הוא רואה שמחמר הוא דרך איך אתה עושה את המלאכה ביחד עם הבהמה, למה זה יהיה כמו חורש?

דובר 2: הא? לא, למה לא? בוודאי, יסודות כך... לא, כאן ההבדל. רק לאו? כן, זה נאמר... אותו פסוק... הוא אומר שאותו פסוק מדבר גם על מחמר וגם על לא יחרוש. הפשט הוא ששניהם דומים, שניהם נראים שאתה עושה את המלאכה ביחד עם הבהמה שלך.

דובר 1: נכון, אבל הסיבה, בעצם הסיבה, כך אמר רבי יוחנן, בוא לא נכנס לגמרא, אבל הסיבה למה הוא לא מגיע לזה, כי הוצאה היא מלאכה קלה? זה הבדל בין הוצאה לדברים האחרים?

דובר 2: כך כי להוצאה אין מעשה אמיתי, אלא כשהאדם עושה את זה... מבין?

מחמר – לאו שאין בו מעשה

כן, זה דבר פשוט, מחמר פירושו אדם הולך ליד הבהמה שלו, מול פניו, מול אותו, הוא לא עושה כלום. זה לא דרך איך גורמים לבהמה לשאת.

טוב מאוד, אבל יש כלל בכל התורה כולה, כך אמר רבי יוחנן, לא מביאים שום חטאת וממילא לא שום לאו, ממילא לא שום סקילה בגלל החשבון, על דבר שאין בו מעשה. זה עשה... זה עשה דאורייתא, זה לאו לפי מה שאנחנו לומדים לפי ה...
פירוש המגיד משנה. אבל יש בעיה, בית הדין או ה... לא יכול לתת מלקות אם לא רואים שאדם עושה משהו בידיו. אין שום עשה בתורה...
מתכוון ללאו שאין בו מעשה, אבל לא שום אנשים...
מלקות אנשים... זה גם חידוש, אין בו מעשה.

דיון: אם הוא העלה את החבילה

אם הוא העלה את החבילה... לא העלה, עדיין הוא לא העלה... אבל אם הוא כן... תאמר כן? אז הוא שניהם, גם הוא מעלה ואחר כך הולך מחמר? בוודאי. תאמר כן חייב עם הרבנן? יכול להיות.

כן, אתה יודע, מחמר הוא לא כמו... להעלות זה דבר אחד, אני לא יודע איזו מלאכה היא להעלות, צריך לשאול שאלה אחרת. הוא מעלה, אבל הוא לא נושא, נכון? הבהמה נושאת. אז על הבהמה יש עשה, או אולי שביתת בהמתו, אבל אין... זה שנושא, הוא לא עושה. מה הוא עושה? הוא מחמר. מחמר הוא מאוד שונה... אף על פי שונה מחורש במובן שחורש עושה מעשה, ומחמר לא עושה מעשה, ובלי מעשה לא יכולים לתת מלקות.

הלכות שביתת בהמה – השכרה, השאלה, מכירת בהמה לגוי

אז כך, לפני שנמשיך הלאה, בוא נחזור שוב... בעיקרון מה שהרמב"ם אמר כאן הוא, שאסור לגרום לבהמה לעשות מלאכה, אפילו דבר כמו נשיאה, ואפילו אם זה רק עשה, או אולי זה בטוח שלא מקבלים מלקות, שזה לא כמו לחרוש עם הבהמה. אבל בעיקרון, יש לעשות מלאכה עם הבהמה ביחד, שזה ממש כמו איסור סקילה, זה מיוחס לאדם, האדם עושה מלאכה ביחד עם

דובר 2: לא, אבל קודם כשהוא אמר "אסור להשכיר", הוא אמר בהמה גסה.

דובר 1: אה, להשכיר... הוא לא אומר אבל.

דובר 2: בכל מקום אין מוכרין חיה גסה.

דובר 1: חיה גסה... חיה פראית.

דובר 2: כן, חיה פראית.

דובר 1: כמו שאינו רגילים בבהמה גסה אין לה דין זה. חיה גסה יש לה דין כמו בהמה גסה.

דיון: מה עם השכרת בהמה דקה?

דובר 2: למה בעצם בהמה דקה שונה?

דובר 1: מה שהוא אומר, בהמה דקה לא עושה כל כך חזק מלאכות, יש אולי חששות אחרים, זה מתנהל רכיבה להיות בהמה. אבל הוא עדיין לא אמר לנו את... מה קורה עם משאיל ומשכיר בהמה דקה?

נראה שאסור. כי כל כך יש כן, בכלל, כאילו היה צריך להיות יותר קל ממכירה, אבל הוא לא אומר את זה בבירור.

נכון, גם בית יוסף מפרש, הוא מביא מהפוסקים שלכאורה בית יוסף גם, כל היתירים שלמדנו עכשיו הם רק היתירים על מכירה, שזה רמה שנייה של איסור. אבל על השכרה אסור באמת. כך הוא מביא כאן.

דובר 2: כן. אני לא יודע. זה מעניין, הוא אומר כבר פעם אחת שרכיבת אדם לא למשא, אבל... נו, הבהמה הולכת לשבת עליו, פירושו הבהמה לא הולכת לעולם לקחת תיק או... אני מחזיק חשש, איזה משא. בוא נגיד שהעיקר הוא רכיבת אדם, אבל...

דובר 1: בסדר. שוב, הגמרא אומרת גזירה. גזירה הולכת על הכל. אין מיעוט. זה קורה לפעמים... מבין, הגזירה היא על הדבר הנושא. סוס רוכבים, סוס... אתה יכול לשאול סתם כך, אולי הולכים תמיד עם משא, סוס גורר עגלה. אז כן לכאורה אסור.

נראה שלא היה מקובל אז שסוס יגרור עגלה. עגלה גוררת פרה או איזה שור. מבין? אם הסוס גורר משהו, זה בוודאי כן משא.

דובר 2: בסדר.

מי שחשכה לו בדרך – שימוש בבהמה

דובר 1: עד כאן עצם הלכות שביתת בהמה, ומכירה והשכרה של בהמה לגוי שהולך לנוח.

עכשיו אפשר ללמוד מה הן הלכות מיוחדות, לכאורה זה קולות, אם אדם נתקע בדרך, והוא יש לו אבל בהמה שהוא יכול אולי להשתמש כדי להגיע הביתה. אבל אולי זה כך, שלמדנו שאסור גם לומר לגוי לעשות מלאכות, אבל בכל זאת יש משהו שכן מתירים לומר לגוי. אני רוצה עכשיו לדעת אם מותר להשתמש בבהמה באותה דרך כמו שבת בהמה.

מי שחשכה בדרך ללא נכרי או בהמה

מי שחשכה בדרך, ולא היה עמו נכרי שיטול כיסו, כבר למדנו קודם, שבמקרה כזה חז"ל, והם יודעים שהאדם עכשיו בהול על ממונו, התירו, אף על פי שבדרך כלל היה זה איסור שבות של מוריד לנכרי. אבל מה קורה כשאין את הגוי? מה עם בהמה?

אם יש לו בהמה, אז אף על פי שלכתחילה אמרנו שאסור להניח משא על בהמה, אפשר כן, עכשיו כשזה ערב שבת בזמן, והוא בהול על ממונו. אבל כשלמדנו שאסור, למדנו כך אם הבהמה עושה הוצאה, כי כאן הבהמה לא עושה הוצאה.

הטריק של עקירה והנחה

הוא נותן כאן טריק איך אפשר להשתמש בבהמה ובכל זאת לא להיכשל באיסור הוצאה. אבל עשו זאת רק אצל העבד, כלומר במצב כה קשה, שמניח כיסו עליו כשהיא מהלכת, כשהבהמה הולכת מותר לו להניח את השק על הבהמה. כשתרצה לעמוד, הבהמה עומדת, יסיר אותה, כדי שלא

דובר 1: אז אפילו בוא נגיד שהוא כן, הוא רכב על הסוס בשבת, הגוי כן, פשוט שיהודי אסור לרכוב על סוס בשבת מסיבות אחרות, שנלמד אותן מאוחר יותר מדרבנן. אבל הוא לא אסור מדאורייתא לרכוב על סוס, ממילא מותר למכור סוס.

להשכיר הוא עדיין לא אמר שמוותר. השכרה נראה עוד.

כן, אומר הרמב"ם, וכדרך שאסור למכור לגוי, אותה סיבה למה אסור למכור לגוי כי הגוי הולך לעשות מלאכות, כך אסור למכור לישראל החשוך למכור לגויים, האיסור הולך כל כך רחוק, אסור גם למכור ליהודי שיודעים שהיהודי הולך למכור לגוי, אז היהודי הוא לא סרסור.

אומר הרמב"ם, מותר למכור להם פרה לשחיטה ושוחט אותה לפניו, מותר למכור פרה אם ממש רואים שהגוי הולך לשחוט אותה לפניו. אבל לא ימכור סתם, הוא אסור למכור סתם פרה ולסמוך על כך שהגוי הולך לשחוט אותה, אפילו שור של פטם, אפילו שור פטום שבדרך כלל עומד לשחיטה אסור, שמא ישהה אותה ויעבוד בה, אולי הוא הולך לשחוט אותה בסופו של דבר, אבל ברגע הוא הולך לעשות מלאכות בשבת, אסור.

חומרות על האיסור

זה מעניין, רואים שעשו חומרות על זה, אפילו זה רק עשה עשו כמה רמות של חומרות, אפילו על יהודי שאולי מכר לגוי וכן הלאה. הסימן הוא מאוד חש? כי בהמות יהודיות גם באות לנוח בשבת.

חשבת על זה שזה לא למען ינוח. אולי יש עוד איזו סיבה, כי אסור להימכר לפני אידיהם ולאחר אידיהם. אסור למכור לגוי... בקיצור, למכור בהמה לגוי זה לא פשוט, זה מאוד קשה.

בהמה יהודית, יהודים... לא רק יהודים צריכים לנוח בשבת, בהמות יהודיות צריכות גם לנוח בשבת.

דובר 2: ידעת על זה?

דובר 1: לא.

דובר 2: אבל יש יהודי מתנהג כמו בהמה, אני לא מחזיק את עצמי בשום מזל.

דובר 1: אבל זה נראה לי... אולי יש איזו סיבה למה יהודי לא יכול למכור לגוי בהמה. רואים, רואים שיש חומרות בהלכה, אבל שבת היא הלכה, אבל עבודה זרה היא חומרא גדולה. לומדים לעבודה זרה, חומרות גדולות על מכירת בהמה לגוי. אבל אני לא יודע למה צריך את זה.

הסיבה, למען ינוח, זה חשבת, שהתורה רוצה שהבהמה היהודית שלך תנוח, בהמה צריכה גם יום מנוחה, לא רק אדם. אבל יש חומרות שלא מתאימות כל כך טוב לזה. למכור ליהודי, כי אולי הוא הולך למכור, ומה שהוא הולך למכור, אז אולי אסור להשכיר. יש רמות של חומרות.

דובר 2: אני לא מבין. רמות של חומרות. בהמה יהודית צריכה לנוח. ממילא אסור למכור אפילו ליהודי, כי אולי היהודי הולך למכור. וכשהיהודי הולך למכור, אז אין שום בעיה.

דובר 1: אבל קודם לא הסכמת עם השכרה גם לא.

דובר 2: צריך אני להבין. מה זה באמת ענין שיהודי יהיה לו בהמות, וכל שבת הוא ישכיר אותן לגויים, הבהמות יהיו להן אי פעם מנוחה? בהמה צריכה גם להיות לה מנוחה.

דין בהמה דקה

דובר 1: אומר הרמב"ם הלאה, עד עכשיו דיברנו על בהמה גסה, שאיתה עושים בדרך כלל מלאכות. כן, כן, אומר הרמב"ם הלאה, "מקום שנהגו למכור בהמה דקה, מוכרין". בהמה דקה כבר תלוי במנהג, כי בהמה דקה, נראה, לא עושים מלאכות, או לא כל כך הרבה אולי, או לא עושים מלאכות. ממילא זה תלוי במנהג. מקומות שנהגו מוכרין, "מקום שנהגו שלא למכור" שהיו מחמירים, "אין מוכרין".

דובר 2: למעשה, משכיר להשכיר, הוא גם אמר בהמה גסה?

דובר 1: בטוח, אסור.

דובר 1: הוא אשר דבר, אומר הוא, וגזירת חכמים היא, אומר הרמב"ם, הדברים שלמדנו כאן, שמשעה שחשכה, כבר אמרנו שהעצה הטובה ביותר היא דרך הגבהה. למדו אותנו קודם שאין כאן גוי שיעשה זאת עם בהמה. למה דווקא? למה לא לנסות קודם דרך גוי?

אומר הרמב"ם, "גזירת חכמים היא שלא יניח ישראל בהמה אצל עובד כוכבים", שהעצה היא רק אצל העבד. אפילו עם העצה של עקירה והנחה עדיין לתת לגוי זה אחרת. זו גזירת חכמים.

בהמה לעומת נכרי – למה נכרי קל יותר?

זאת למדנו קודם, שיתן לגוי שיעשה עם הבהמה. למה דווקא? למה לנסות קודם דרך גוי?

אומר הרמב"ם: "גזרו חכמים משום 'לא ינוח כי אם על גבי בהמה' ולא על ידי נכרי", שהעצה היא רק בדיעבד. אפילו עם העצה של עקירה והנחה, עדיין לתת לגוי זה אחרת. זו גזירת חכמים.

קושיא: למה בהמה לא עדיפה?

דובר 1: אבל מה זה דווקא? זה מעניין, כי אפשר היה לחשוב אחרת תעשה זאת עם הבהמה, כי עם הבהמה יש לך את העצה של עזירה, שלא יהיה שום עקירה והנחה, כשהעכו"ם יהיה חמור יותר, כי העכו"ם הולך כן ללכת ולעשות מלאכה שלמה. אבל התשובה היא לא, לא כך. הנכרי עדיין קל יותר.

דובר 2: לא, בהמה היא כמעט איסור דאורייתא, שביתת בהמתו. זה יותר חמור. בהמה היא בהמה יהודית. בהמה יהודית היא הרבה יותר חשובה ששומרת שבת מאשר גוי.

דובר 1: לא, אבל הבהמה, הבהמה לא תיכשל חס ושלום בחילול שבת, כי הבהמה לא תעשה עקירה והנחה. הבהמה לא עושה זאת סתם כך. זה חילול שבת דרבנן, הרבנן התירו כי זה כוח דהיתרא. אתה אומר שזה עדיין חמור יותר מגוי?

דובר 2: זה לא פשוט, כי שניהם איסורי דרבנן.

תירוץ: ביאור הרמב"ן

דובר 1: לא, לא. הרמב"ן לא עונה על הקושיא שלך, זה בקיצור. הרמב"ן עונה, אומר למה אסור לעשות לכתחילה. למה אסור לעשות לכתחילה? כי הרבנן לא מתירים שהבהמה תעשה מלאכה, אפילו לא חצאי מלאכות, שבותים. זה שבות, עקירה והנחה היא שבות על כל פנים, לא מלאכה מותרת. אז החכמים לא מתירים. אם יש צורך, צער בעלי חיים, שעת הדחק, מי שאפשר, מתירים כן. מסכים? אבל אם יש גוי, למה יתירו? יש לך גוי.

דובר 2: כי אתה אומר ששניהם איסורי דרבנן.

דובר 1: שניהם איסורי דרבנן, אבל זה יותר חמור דרבנן. על כל פנים, כאן יש... אצל בהמה יש דרך שיהיה דאורייתא. גוי הוא תמיד רק דרבנן. על כל פנים, מתירים אחרת את הגוי.

דובר 2: אני לא יודע למה אתה אומר ששניהם דרבנן. זה תמיד שמתירים אחרת לגוי מאשר ליהודי לעשות שבות. אתה מתכוון?

דובר 1: כן. זה לא עומד ברור, אף פעם לא. כאן אתה רואה ברור את החילוק.

חרש שוטה וקטן לעומת בהמה

הלאה. בסדר, הלאה. היו לפניו חרש שוטה וקטן, שהם פטורים מן המצוות, יש מי שחושב שאחרת תיתן לחרש שוטה וקטן? לא. אחרת מניח כליו על חמורו ואינו נותן לאחד מהם, לפי שהן אדם מישראל. הם יהודים. אחרת תישא הבהמה מאשר יהודי. הם אדם מישראל. מה יש יותר...

דיני קדימה בין חרש, שוטה וקטן

היו לפניו חרש ושוטה ואחד מן הבהמה, ועכשיו הוא רוצה לומר לך בין הם... הם קודם סברו שלפי שהן אדם מישראל, מה הפשט? אף על פי שבעצם הם פטורים מעונשים, אבל אסור לעשות מלאכה דרך חרש שוטה וקטן. זו התשובה. אבל הוא מתכוון לומר שאם יש שביתת בהמה, בוודאי יש שביתת חרש שוטה וקטן. זה לא ברור. בן חורין, אפשר לומר את למען ינוח בן

תעמוד וכיסו עליה, שהבהמה לא תעמוד ותעשה הנחה, תעשה עזירה עם הרצל עליה. עד שלא תיהא שם לא עקירה ולא הנחה, בדרך אין לבהמה עקירה ולא הנחה. כלומר כיוון שהאדם מניח אותו על הבהמה, זה לא נקרא, האדם לא הולך, האדם עושה... כמו אצל אדם, כמו אצל וידער, לבהמה אין עקירה והנחה. לבהמה אין עקירה.

דובר 2: אותו דבר.

דובר 1: כן, אבל כשהוא מוריד אותו מהבהמה, מה הוא עושה? הוא עומד במקום אחד?

דובר 2: הוא לא עושה כלום. הוא מחזיק אותו, הוא מניח אותו, אין חילוק, אבל הוא לא יכול ללכת איתו.

דובר 1: וברגע שהבהמה זזה, הוא הולך חזרה, מניח אותו בחזרה.

דובר 2: הוא צריך לעמוד ליד זה, ולחכות עד שיגיע הביתה.

דובר 1: הוא צריך לעמוד עד שיגיע הביתה.

דובר 2: בסדר.

איסור מחמר

דובר 1: אומר הרמב"ם, אבל אסור לו להנהיג אפילו בקול כל זמן שכיסו עליו, הוא יכול ללכת לידה ולהניח על הבהמה, אבל אסור לו להראות לבהמה את הדרך, או מה שזה לא אומר להיות מנהיג, לעודד את הבהמה, אפילו אם הוא עושה זאת לא במעשים, אלא בקול. הוא אומר לבהמה, לך. למה? כדי שלא יהיה מחמר בשבת. כי זה חמור יותר מעצם זה שהבהמה עושה מלאכה בשבת. זה נקרא מחמר. כמו שבתחילת השנה למדנו כאן שני דברים, יש כשהבהמה עושה את המלאכה עבור מלאכת האדם, ויש כשהאדם הוא זה שמראה לה את הדרך, האדם הוא זה שמעודד אותה – זה נקרא מחמר.

דובר 2: טוב מאוד.

דובר 1: וכאן אתה רואה שמחמר חמור יותר...

דובר 2: נכון.

קושיא: מחמר כשאין עקירה והנחה

דובר 1: גם יש כאן בעיה מעניינת, כי לכאורה, אם הבהמה לא עושה עקירה והנחה, מה קשור בכלל המחמר? אין כאן מלאכה. נראה שמחמר עצמו... נראה שהמחמר היה עצמו איסור, כי עכשיו הוא עושה כאילו את העקירה, כי כאילו עכשיו אתה אומר לבהמה, עצור ולך הלאה. יש איסור נוסף של מחמר, כלומר שלא יראו יהודי מנהיג בהמה. זה קשור לדרבנן, לא מחמר אמיתי שהוא לאו. או מכאן רואים שהמחמר הוא דווקא מדרבנן.

לכאורה מדברים כאן מדרבנן, כי הבהמה לא עושה הוצאה כהלכתה. אבל זה שנראה כמי שעובד עם בהמתו, כי הוא אומר, הוא עושה...

דובר 2: כן?

דובר 1: לא ברור. אני לא מבין, נראה שהוא עובד דווקא עם בהמתו. השאלה היא רק אם הבהמה עושה מלאכה. מבין מה אני אומר? אבל הוא לא עושה יותר מ... מדברים כאן גם באופן שאין כאן עקירה והנחה, אבל בכל זאת הוא מנהיג בקול.

דובר 2: אבל זה אני שואל אותך. המחמר בדרך כלל מדובר כשהבהמה עושה כן הוצאה אמיתית, נכון? כאן הבהמה לא עושה הוצאה. זה רק... מה שזה לא יהיה. מבין את הבעיה שלי?

דובר 1: לא ברור.

דובר 2: בסדר. הוא לא יודע. המפרשים גם לא יודעים. אל תדאג. כשאנחנו לא יודעים, אתה מכיר את המעשה עם הגלח, כן? אני מאוד אוהב את המעשה, כי אתה מסתכל במפרשים לראות שעוד אחד לא יודע. עוד אחד לא יודע, יש לי הנאה מזה. הבית יוסף הקדוש לא ידע, איך הגלח יכול לדעת?

דובר 1: בסדר.

גזירת חכמים – לא לתת בהמה אצל גוי

עצמו והוא גם מצא מציאה, את הכסף עצמו הוא היה צריך לתת לגוי, ואת המציאה הוא יכל לשאת פחות פחות מד' אמות. מעניין.

שיטת הרמב"ם

כן, המקום משנה, בגמרא עומד שזה היתר שהחכמים לא רצו לומר, הנושא של פחות פחות מד' אמות. והרמב"ם כן אמר זאת, והרמב"ם אמר שזה מדובר שזה מותר רק אם אין גוי ואין עצה אחרת. כך אומר הרמב"ם.

אומר הרמב"ם, אבל הדבר, מציאה, הוא רק קודם **שתבוא לידו**. סליחה, המציאה היא רק **אחר שתבוא לידו**. קודם **שתבוא לידו**, הוא מצא מציאה, הוא עדיין לא קנה, אז אין את ההיתר של פחות פחות מד' אמות, והוא יחיד על הכל, מתירים לו, זה מתירים לו להחשיך.

דיון: מה זה "להכשיר"?

דובר 2: לא, לא, להיפך, זה כסף. לא, לא, זה לא דבר כזה. עומד דבר כזה שאדם צריך ללכת עם כסף לפני שבת? איך עומד דבר כזה? הוא צריך ללכת לאכול שלוש סעודות, וזו קושיא דומה.

דובר 1: זה דומה למה שלמדנו אצל תפילין קודם, שאם זה לא מקום מסוכן, הוא יכול לעמוד שם, הוא צריך לעמוד שם. אבל אם הוא לא יכול, כשהוא לא יכול לעמוד כמצוות השבת אבידה?

דובר 2: לא, הוא לא צריך את המצווה. אם אתה רוצה את המצווה, אתה רוצה שיהיה לך, אתה צריך להכשיר אותה, אתה לא יכול לשאת בשבת. אבל אם אתה יכול, אתה חייב. אם אתה לא יכול, אם לאו, למה אתה חייב? אם הוא יכול להכשיר את המצווה?

דובר 1: מזה, מתכוונים לומר שאתה לא יכול מיד, אתה צריך לעשות משהו יותר מלהכשיר. אתה צריך לעשות פחות פחות מד' אמות. אתה לא יכול להכשיר, אלא אם כן אתה לא יכול להימנע מלהכשיר. אם לאו, אם אתה לא יכול להכשיר, אז נותנים לך את ההיתר שתלך פחות פחות מארבע אמות.

הדבר האחר הוא, מציאה שבאה לידו לא צריך להכשיר. אפילו אם זה מאוחר אחר הצהריים, אפשר לעשות לכתחילה את הפחות פחות מד' אמות. אבל קודם שבאה לידו, באופן שזה כבר להכשיר או לא להכשיר, מה שזה לא יהיה הפירוש להכשיר, הוא לא אומר מה הפירוש, או שאין זמן, או שזה מקום מסוכן, וכדומה.

מחלוקת הראב"ד

הראב"ד לא מסכים. הראב"ד אומר שזה שיבוש. הראב"ד לא סובר שאפשר לקחת פחות פחות מד' אמות למציאה. אז אם משהו מוצא מציאה בשבת, הוא צריך לדעת שרק הרמב"ם מתיר. רוב הפוסקים, הראב"ד והשולחן ערוך, אחרים אומרים שאסור פחות פחות מד' אמות. כן, כי הם לא מסכימים עם ההלכה.

קושיא: מה זה "מציאה שבאה לידו"?

בסדר. זה מצחיק, כי מציאה שבאה לידו היא כבר שלו. מה החידוש של מציאה שבאה לידו? כי אין את אדם בהול על ממונו? אדם בהול על ממונו כי זה שלו. זה עכשיו נעשה שלו. אז הוא עדיין לא מושאל לקנות אותו. הוא עדיין לא קנה אותו. הוא עדיין לא קנה אותו. למה? הוא הולך עכשיו בדרך. באה לידו. הוא מתמודד איתה, הוא חושב עכשיו מה לעשות. באה לידו יכול לומר עכשיו, שם שהוא נמצא. אני אומר לך, הוא כבר זכה במציאה, כן? זה כבר שלו. אני שואל אותך, מה אם המציאה באה לידו יומיים לפני כן? אז תסכים שזה כבר שלו? אז כמה זמן אדם צריך להחזיק דבר שיקרא מציאה? מבין שיש בעיות מצחיקות כאן? צריך להבין. אני לא אומר שזה כל כך קשה להבין, אני רק אומר שאפשר לעשות בעיה אם רוצים.

תחילת הלכות שביתת בהמה

עד כאן הלכות מי שהחשיך בדרך

עד כאן הלכות מי שהחשיך בדרך, מה עושים בכל הדברים האלה. עכשיו אפשר ללמוד על מה בהמה מותרת לשאת. למדנו שבהמה אסורה לשאת בשבת, צריכים לדעת מהו לבוש לבהמה או תשיש, דברים כאלה שבהמות מותרות בהם.

חורין וכן חורין, אפילו אם זה לא עבד אמיתי, אלא מכיוון שזה על דעת האדון, אולי זה אסור. אבל שביתת בנו... כן, שביתת בנו, יש לו מצווה על שביתת בנו, אין לו מצווה על שביתת גויים, כמו שלמדנו אצל בורר חביות. אבל כאן קל יותר לחמור מאשר להם, כי הם יותר חשובים. הכל דרגות, מה עושים בדיעבד. כל הדברים האלה חייבים להיות מדאורייתא. אלא אם כן יש איסור מדאורייתא, אז אין שאלה.

מזה הוא מביא שאלו שאומרים שנושאים בחרש שוטה וקטן, כלומר הלאה, הוא עושה תנאי אחר. הוא נותן כי חרש הוא בשעה שאותו הולך. לא ברור.

בסדר, **היו לפניו חרש ושוטה**. עכשיו הוא הולך לומר דיני קדימה, מי בין חרש שוטה וקטן, מי יותר חמור. **היו לפניו חרש ושוטה ואחד מן הבהמה, נותנו לשוטה**, אחרת לשוטה. כי חרש הוא רק סוג של שוטה. חרש הוא במצב כזה, הוא לא יכול לשמוע, לא יכלו ללמד אותו, מה שזה לא יהיה, הוא רק שוטה כמו שוטה. **שוטה וקטן, גם נותנו לשוטה**. יודע למה? קטן הוא מומא עובר, מיד הוא יכול להיות גדול. שוטה... שוטה הוא קטן שמעולם לא יצא מהיותו קטן. קטן, אין חילוק, נותן רשות ממשכו, יש להם אותו דין.

פחות פחות מד' אמות – כשאין שום עצה

בסדר. מה אם אין לו שום עצה? כבר למדנו את כל הדברים האלה, למדנו על קושיות אחרות למדנו. אין לו בהמה, לא גוי, לא חרש, שוטה וקטן, או יהודי שכל כך שבור, אין לו בהמה, לא גוי, לא חרש, לא שוטה, לא קטן, כלום אין שם. אז **מהלך בו פחות פחות מארבע אמות**, יש את ההיתר האחר שהוא עצמו יעשה באופן שאין כאן אל תעמוד על דם רעך.

ואפילו... נראה שהפחות פחות מארבע אמות הוא היתר, זה לא רק צמצום. כן, ראינו זאת כמה פעמים, זה מפורש.

מציאה שבאה לידו

אומר הוא, "**ואפילו מציאה שבא לידו**", לא תחשוב שההיתר הוא רק... נכון. אומר הרמ"א, "**ואפילו מציאה שבא לידו**", זה לא רק כשלאדם יש את הכיס שלו ואת הכסף שלו, אלא אפילו הוא עכשיו מצא כסף, שבמקרה כזה לגבי דברים אחרים אומרים שזה לא נקרא חסרון כיס, על זה אין לנו רחמנות עליו. איפה למדנו זאת, חילוק בין מציאה ל... לא לא, כבר היה לנו איפשהו אחרי שבת אם אני זוכר טוב, שעל הכסף שלו אנחנו אדם בהול על ממונו, על מציאה לא כל כך רחוק, אבל אתה רואה כאן אחרת. "**ואפילו מציאה שבא לידו, מהלך בה פחות פחות מארבע אמות**".

מקבילה לפרק ו'

וגם כל הדברים האחרים האלה, כן, אפשר גם להניח על הבהמה ועל הנכרי, כן. הוא אומר, לכאורה, "**אבל כל זה לאו דווקא**", הוא אומר שבפרק ו' עמדה הלכה דומה.

דובר 2: ואתה לא הבאת לי, בפרק ו' דיברנו על מציאה, אבל מה עמד שם על גוי? זה עומד בפרק ו' אני לא יודע.

דובר 1: "**מי שאבד לו דבר**", ההלכה, אגב, זו ממש אותה הלכה, אני לא יודע למה היא לא עומדת. ההלכה עצמה עמדה כבר בפרק ו', "**מי שאבד לו דבר**". קדשים והימים, **ואם אין מועד נושא ונותן עם הנכרי להוליכו**. שם הוא דיבר על הנושא של שכר שבת, על הדינים של אמירה לנכרי, שהוא יכול לשלם לו. כן. אז אומר הוא, לא רק מדובר במוכרין בכיסו, אבל מציאה ליטול לנכרי. אבל מולך פחות פחות מד' אמות. זו לא סתירה. שם הוא אמר שיש היתר, הוא מדבר על עירוב.

דובר 2: לא, אבל כאן הוא אומר גם, מה שהוא אומר כאן, אפילו מציאה פחות פחות מד' אמות, דווקא פחות פחות מד' אמות, את המציאה אי אפשר לתת לגוי.

חידוש: מציאה לעומת כסף עצמו

דובר 1: אה. זה מאוד מעניין, כי הוא אומר כאן שהפחות פחות מד' אמות היא יותר בעל הבית מלתת לגוי. זה רק אם אין גוי. אבל לגבי מציאה אומרים אחרת, מציאה אסור לתת לגוי, אבל במציאה אפשר כן להשתמש בטריק של פחות פחות מד' אמות. אז זה מאוד מעניין, יוצא כך, שכשלאדם יש כסף

למה? ומפני מה אמרו שלא יקשור הגמלים זה בזה? למה אסור לעשות זאת? ואמר הרמב"ם, מפני שנראה כמי שמוליכן לשוק למכור או להביא בהמה או להביא סחורה עמהם שם. כי זה נראה כאילו הוא מוביל קבוצת בהמות למכור או לעשות עסק, וזה יום חול. כתוב שבעצם הוא עושה זאת סתם לטובת הגמלים, שיוכלו לצאת לטיול. הוא לא עושה שום דבר לעצמו, אבל זה נראה כאילו הוא עושה דבר של יום חול.

הלכה: לא תצא הבהמה בזוג שבצוארה

דיון: מהו הטעם – השמעת קול או מראית עין?

דובר 1: ומן הטעם הזה, מאותה סיבה, לא תצא הבהמה בזוג שבצוארה. בהמה אסורה לצאת עם פעמון שמשמיע קול. ואפילו הוא פקוק ואינו מוציא קול, אפילו אם זה פעמון שרק נראה כמו פעמון, אבל הוא סתום מבפנים, לא משמיע קול.

אם זה משמיע קול, זה נראה כמו בהמה... זה נראה כאילו זה אסור מהשמעת קול בשבת.

דובר 2: לא, אני חושב שכששמים פעמון כזה על בהמה זה כדי למכור, לעשות רעש, שישמעו שהיא כאן. זה נראה כאילו הוא הולך לשוק. שוב, למה אסור קול? כי זה נראה כאילו הוא הולך לשוק, למכור.

דובר 1: מה ההבדל מה שזה נראה? מה שזה נראה, כששמים פעמון כזה על בהמה, זה נראה כאילו הוא מוביל אותה לשוק למכור. ומה אם זה לא משמיע קול? אם זה כן משמיע קול, אז מה? זה באמת... לא, זה כך זה נראה. אין הבדל. אני אומר כך, האיסור הוא מה שזה נראה כאילו זה הולך לשוק. אין הבדל אם זה פעמון שמשמיע קול או לא.

אני חושב שהשמעת קול היא הבעיה, כי הבהמה משמיעה קול, ואין... הבהמה לא מצווה להשמיע קול. על אדם יש סתם איסור של כלי שיר, אבל לא ידעתי שעל בהמה יש איסור.

בקיצור, זה לא דבר שבתי, לא עושים את זה.

דובר 2: אה, כן.

רשימת דברים שבהמה אסורה לצאת בהם

דובר 1: "ולא יוצאה בהמה בזוג שבכסותה" – עם המעיל שיש בתוכו פעמונים.

"ולא בחותם שבצוארה" – שכבר היה לנו גם על עבד, חותם, סימן למי הבהמה שייכת.

אותו דבר, "ולא בחותם שבכסותה" – אם לבהמה יש בגד, בקישקע, ועל זה כתוב תווית, אסור.

"ולא ברצועה שברגליה" – שכמו שלמדנו קודם, שמים גם על רגלי נשים, רצועה, שלא ילכו בצעדים רחבים. אני לא מבין למה. אוקיי.

"ולא בסולם שבצוארה" – כל הדברים האלה אסורים כי זה יכול ליפול, ויישאו את זה כך הוא מביא. נכון. "ולא בסולם שבצוארה" – זה אומר, שמים דבר כזה שהבהמה לא תסובב את ראשה, הראש יהיה קדימה.

הלכות בהמות ספציפיות

חמור במרדעת

דובר 1: "ואין חמור יוצא במרדעת" – חמור אסור לצאת במרדעת. מה זה מרדעת? זה אוכף, לא? כן, אוקיי, משהו. "אלא אם כן קשורה לו מערב שבת."

גמל במטוטלת

"ולא יוצא הגמל במטוטלת התלויה לו בדבשתו או בזנבו" – כשקושרים ל... על ה... על הקרס שלו, כן? לא הקרס שלו, על ההר שלו. מה זה אומר? הדבשת של הגמל, כן, הדבשת שיש לו. שם שמים לקשור לו משהו כמו כרית, אומר הוא, משהו כזה. כן. ואין יוצא בקשירה אלא אם כן היא קשורה לו בזנבו ובחוטרתו.

מעבר לנושא חדש: מה בהמה מותרת לשאת בשבת

עד כאן הלכות מי שחשיכה בדרך, מה עושים בכל הדברים האלה. עכשיו אפשר ללמוד על מה בהמה מותרת לשאת. למדנו שבהמה אסורה לשאת בשבת, צריך לדעת מהו לבוש לבהמה או תשמיש, דברים כאלה שבהמות מותרות בהם.

הלכה: מותר למשוך את הבהמה במתג ורסן – הרסן צריך להתאים לבהמה

דובר 1: אומר הרמב"ם כך: מה מותר? אין זה אומר שהבהמה צריכה תמיד ללכת בלי שום דבר עליה, לא. יש דברים שהבהמה מותרת בהם. מותר למשוך את הבהמה במתג ורסן שלא תשא הרבים. מותר לשאת את הבהמה עם דברים שקושרים אותה, יודע, מחסום או מה שזה לא יהיה, כי זה לא נקרא משא כלל, זה כמו לבוש או משהו שהוא לתועלת הבהמה.

אבל והוא שתהא ראוייה לאותו הרסן, אבל צריך להיות סוג רסן שהבהמה נושאת. אז צריך להתאים. לסוס שמים שיר, לגמל שמים שמוע, שזה אפשר. לנאקה, מה שזה לא יהיה, מהי נאקה?

דובר 2: אוקיי, איזו בהמה. לאמה? אני לא יודע מה.

דובר 1: להיפך, אז שמים חטם, סוג מחסום שנקרא חטם, ועל חמור שמים סוגר.

הכלל: שמירה מעולה או שמירה פחותה – משא הוא

אבל צריך לשים את מה שמתאים לבהמה. אבל אם הוציא בהמה במתג שאינה משתמרת בו, הוא השתמש במחסום או בשמירה שאינה משתמרת, רפויה, דבר כזה שמחזיקים אותו, כן, שאינה משתמרת, כלומר, הבהמה חזקה ממנו, יכולה לברוח, כגון שקשר חבל בפי הסוס, שזה לא מספיק חזק, או במתג שאינו צריך לו אלא לשמירה פחותה ממנו, כלומר, זו שמירה חלשה מדי או חזקה מדי, כגון שהוציא חמור בשיר של סוס, או שהוא שם על חתול, שם סוגר שמתאים לכלב, הרי זה משא, זה כן משא, זה כן איסור של לגרום לבהמה לשאת.

למה? שכל שמירה מעולה או שמירה פחותה משא הוא. כן, טוב. גם זה פשוט, זה לא עוזר כלום, סתם משא. אם זה יותר, כאילו העודף, אתה נושא את זה סתם. כן. טוב מאוד.

הלכה: לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך

האיסור וטעמו

דובר 1: הלאה, לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך. אסור לעשות שכמה גמלים יהיו קשורים אחד לשני, והוא ימשוך את הקשר וכל הגמלים ילכו, אפילו הוא קשרן מערב שבת אינם נשכחים בשבת.

מהו האיסור? אני חושב שהאיסור הוא משהו כי זה נראה כמו יום חול או משהו כזה.

דובר 2: אה, זה נראה כאילו הוא לוקח אותם לשוק.

דובר 1: כמו שהרמב"ם אומר, אבל אני חושב שזה זה. כן, זה לא בגלל העול, נכון? זה יותר שזה בא לכאן כי זה נוגע להלכות בהמה בבהמה.

אוקיי. אני זוכר שכתוב, הוא לא מביא כאן את הסיבה? את הסיבה האמיתית הוא לא מביא.

דובר 2: הוא לא מביא, כן, זה נראה משהו לא שבתי.

אבל מכניס הוא חבלים לתוך ידו – זה מותר

דובר 1: אבל מכניס הוא חבלים לתוך ידו. זה הוא מותר, שכולם יכניסו לתוך... לתוך צד אחד של ידו.

דובר 2: או אפילו אותו מצב של גמלים? הרבה גמלים.

דובר 1: ושיעור החבל מתחת ידו טפה. החבל שבולט, כתוב שהוא צריך להחזיק אותו ליד הבהמה.

דובר 2: אה, זה השיעור.

דובר 1: וצריך שיהיה החבל שבין פי הבהמה עד ידו גבוה מן הארץ טפה או יותר. החבל שקושרים בפה של הבהמה צריך להיות גבוה מהרצפה.

נו. **זכרים, הבהמות שהן זכרים, יוצאים בעור הקשור להם על זכרותם,** על איבר המין שלהם שמים חתיכת עור, **שמושך בעורו, כדי שלא יעלה על הנקבות.** מה שעושים הוא כדי שלא יעלה על הנקבות.

שביית בהמה – המשך: תכשיטין וכלים שהבהמה יוצאה בהם

זכרים – עור על זכרותם ועל לבם

עו, תיש הוא מאוד פראי, אז הוא חבר פראי, הוא תיש פראי, ואז אם שמים על זה לא יכולים לגעת, אבל אם שמים את זה בסכנה, אפשר, זה הברזל שגוררים שהאנשים יאספו אותם.

נו, זכרים, הבהמות שהן זכרים, יוצאים בעור הקשור להם על זכרותם, על איבר המין שלהם שמים חתיכת עור, שמושך בעורו, כדי שלא יעלה על הנקבות – עושים את זה כדי שלא יעלה על הנקבות. אז מותר.

רואים שכן, רואים שזו הטובה לבהמה. ובעור הקשור על ליבן, כדי שיפלו עליהם זאבים. על הלב של הבהמה קושרים חתיכת עור שלא יבואו זאבים פראיים ויקרעו את הלב.

מטפחות ואמריקניות – תכשיטין לנוי

וגם מותרות לצאת במטפחות עם בדים, באמריקניות, שהן מקושטות. חתיכות בד יפות ששמים לנוי על הבהמה. מותר.

רחילים – כשזנבן כשורות למעלה

ורחילים יוצאות, בהמות צעירות מותרות לצאת כשזנבן כשורות למעלה על גבן, כדי שלא יעלו עליהן זכרים. או כשורות למטה כדי שלא יעלו עליהן זכרים מותר, רק עם חוט שהשיער... כמו שהדבר מותר, הדברים שהם תועלת הבהמה, או שלא נופל בקלות ברשות הרבים שהאנשים נושאים.

הכלל: שהבהמה נהנית מזה

נראה שהכלל הוא, כל דבר, שהבהמה נהנית ממנו. אז העיקר צריך להיות עם וחוק, מלבד מה שיכול ליפול וגזירות אחרות. אבל אם הבהמה לא נהנית, זה כמו לנשוא תכשיט. זה הרבה דברים. כך נראה.

כן. כל העניינים האלה, או כן זכרים, לא זכרים, זה דבר שהבהמה רוצה, אינטרס של הבהמה. זה גם האינטרס של בעל הבית, אבל זה אינטרס של הבהמה.

מלפפות במטפחות – לשמור על השיער נקי

כן, ויוצאות מלפפות במטפחות, עטופות בחתיכות בד, כדי שיהיה שערן נקי לשמור על שיער הבהמה נקי.

עזים – דדין קשורות כדי שייבשו מן החלב

כן אומר הוא הלאה, והעזים יוצאות והדין קשורות כדי שייבשו מן החלב. מותר לשלוח את העזים כשיש משהו חוט מונח על הדדים שיתייבש החלב.

זה רק כדי שייבשו, אבל אם קשרן כדי שלא יצא החלב עד שיאכל אותה לערב הרי אלו לא יצאו. כי אז זה לא טובת הבהמה, אלא זה כבר... הוא אומר שאם זה ליבש בידיים זה טוב, אבל אם זה רק לערב זה קשור חלש יותר, חוששים שיפול, ותישא את זה הלאה בשוגג שמא יבוא לידי...

חמור באוכף, סוס בזנב שועל

ואין חמור יוצא באוכף, עם אוכף, אלא אם כן קשור לו מערב שבת, ולא יצא הסוס בזנב שועל, שזה איזו סגולה, כן, הם למדו בין הדברים שזה... במעשה יש להם עוד זנב שועל, ולא בזוג שבין עיניו. וזה אולי... אני לא יודע... מרדעת למדו עוזר לחמור קצת, אז אם זה מערב שבת זה טוב, אבל האוכף הוא רק כדי לשאת.

כן, הוא אומר שבזנב שועל זה עין הרע. לשועל יש משהו לעשות עם סגולות, אני לא יודע. כן, והדברים... מי הולך לעשות עין הרע? הסוס האחר או אדם? אני לא יודע.

בהמה בקלסטר, בסנדל, בקמיע שאינה מומחה

ולא תצא בהמה בקלסטר שבאפיה, כלי שבו שמים את המזון שתלוי על הבהמה, שקית כזו. ולא בסנדל שברגליה, ולא בקמיע שאינה מומחה לבהמה. גם לא עם קמיע שאין בו מומחה, כלומר לא עזר שלוש פעמים על הבהמה.

אז כל הדברים האלה הם כלי, או זה נראה כמו הוצאה, זה נראה כאילו סוחבים משהו, אלא אם כן זה היה מערב שבת או זה קשור היטב, או כי זה יכול ליפול. לדבשת יש שתי מילים, דבשת וחוטרת, שתיהן. אותו דבר? כן. מעניין. כן. אוקיי.

גמל עקוד יד או רגל

ולא יצא הגמל עקוד יד, הוא לא ילך עם ידיים קשורות, או עקוד רגל, מלשון עקידה, כן, לקשור יחד. גם טוב אם זה יכול ליפול. כל הדברים האלה יכולים ליפול, כמו שהיה להם, כמו באשה, כמו בבהמה, דברים שיכולים ליפול, וממילא בעל הבית יאסוף את זה, והוא יבוא לידי טלטול בשבת.

טלאים וכבשים

ואין הטלאים יוצאים בחוטים, עם חוטים, **ולא ברצועות שברגליהם,** לא עם הרצועות על רגליהם. הלאה, זה דומה. גם אותו דבר.

ואין הכבשים יוצאים בעגלה שתחת האליה, יש להם זנב גדול, וזה נגרר על הרצפה, זה כואב, עושים, בונים מזה פלטפורמה קטנה, עגלה קטנה.

כבשה בעץ שבחוטמה

ואין הכבשה יוצאת בעץ שמניחין לה בחוטמה כדי שתתעטש ויפלו התולעים שבמוחה. לכבשות שמים דבר כזה, שמים עץ באפן, כדי שזה יגרום להן להתעטש, שיתעטשו, וכך... נכנסים תולעים לתוך ראשן, וזה עולה למוח, שמים עץ כזה שיתעטשו. אסור לעשות זאת בשבת.

עגל בעול קטן

ואין העגל יוצא בעול קטן שמניחין לו על צוארו כדי שיקנה ויהא נוח לחרישה. העגל אסור לצאת עם העול שמניחים עליו ללמד אותו, עגל קטן שמלמדים אותו, הוא לא הולך לעשות חרישה, מלמדים אותו מכשהוא צעיר שבסוף יהיה חורש טוב. חינוך, זה מצוות חינוך על בהמה.

בהמה בסככה

ולא תצא בהמה בסככה. סככה היא כיסוי על הראש שמניחין לה על פיה. אה, היתה לנו סככה קודם גם. סככה היא כנראה חתיכת סחורה, כן, ששמים בפה כדי שלא תישך, שלא תנשך, **ולא תאכל.**

פרה בעור הקופד

ולא תצא הפרה בעור הקופד. קופד הוא חיה שיש לה שיער חד מאוד, ויש עצה לפרה. לפרה יש דדים יקרים שלוקחים משם חלב. מלבד האנשים שרוצים את החלב, באים עוד בעלי חיים שרוצים ליהנות מהחלב. שמים על זה חתיכת עור חדה, דוקרנית מ... מקופד, כן, שהשרצים יברחו. אסור לשים בשבת, הם אסורים לצאת עם זה ברשות הרבים.

רצועה שבין קרניה

ולא תצא ברצועה שבין קרניה. אין הבדל אם הרצועה היא לנוי או לשמירה. מעניין, כשזה לנוי, למה לא נאמר שזה כמו בגד או תכשיט? אולי זה יכול ליפול? אוקיי.

הלכה: עז שחוקק לה בין קרניה – זה מותר

דבר אחד מותר: **עז שחוקק לה בין קרניה.** עז, תיש שעשו חור בין הקרניים, מותר לשים **אפסר הקשור בחקק בשבת,** כי זו השמירה הרגילה.

אצלנו דיברנו שמה שבא עם הבהמה לטובת הבהמה מותר. כל הדברים שמנינו כאן הם כשלהמה יש אולי חשבון, או זה לא הסדר, או זה יכול ליפול, וכן הלאה. אבל את העז מותר.

תנאי: והוא תכוף בין קרניה – רק בעז צעירה

והוא תכוף בין קרניה. זה רק עז, עז צעירה. אבל אם לקחו על בהמה זקנה... זקנה, וזקנה מ... כן. הם מתכוונים **שמה תנתה.** זה יכול לקרוע את זה. זכר זקן, נטיח, עז. עז, תיש, הוא מאוד פראי. זה חבר פראי, זה תיש פראי. אז אם שמים את זה בין קרניה, הוא לא יכול לגעת. אבל אם שמים את זה בסכנה, גמל לא נוגע בזה, כלום, הברזל שגוררים, ואז האדם ירצה לאסוף את זה.

הלכה: זכרים יוצאים בעור הקשור להם על זכרותם

אומר הרמב"ם, "הם עבדים שמלו וטבלו לשם עבדות". הוא מדבר על עבד כנעני, שהמצווה היא שעבד כנעני צריך למול ולטבול לשם עבדות, **שהוא כגור לכל המצוות שעבדים חייבים בהם.** הוא עבד שקיבל את כל המצוות כמו אישה, וקיבל את המצוות שעבדים חייבים בהם.

על עבד זה מדברים כאן, שיש עליו מצווה של שבייתה בעצם. הוא צריך בעצמו לשמור שבת, הוא הרי יהודי. בסך הכל יש עוד מצווה לבעל הבית, מצווה לשמור על עבדו ולא להניח לו לעשות מלאכה.

אומר הספר דברים, "לדעת מעצמן" כוונתו לומר גם לחובת עצמן, אפילו לעצמם. בוודאי, הרמב"ם לא אומר עבור מי הוא עושה המלאכה. לאדון יש חיוב לוודא שעבדיו אינם עושים שום מלאכה. לא אמור להיות שהעבדים יש להם בעצמם איסור גם.

מחלוקת רמב"ם וראב"ד – איזה עבד?

הראב"ד דווקא, נראה, הראב"ד אומר שהוא לא מבין, הוא אומר, "עבד שמל וטבל לשם עבדות" הוא יהודי. מה ענין האדון?

אומר הראב"ד, לא, העבד הוא דווקא גוי, גר תושב. מה זה שבת רק מילתא בעלמא? לא, יש איסור דאורייתא אם הם עושים לצורכו, כך הראב"ד. אם הם עושים לצורך עצמן, מותר להם לעשות מה שרצו, הם עדיין גויים.

אבל הראב"ד טוען שיש איסור נוסף מהתורה שליהודי יש עבד שהוא גוי, שעדיין לא מל וטבל, שלא יעשה שום מלאכה לבעל הבית.

אבל לפי הרמב"ם זה דבר אחר, כמו תוכחה. לאדון יש מצווה נוספת מיוחדת לא להניח לעבדיו היהודיים, לעבד כנעני היהודי שלו אפשר לקרוא לו, לעשות מלאכה בשבת.

שתי מחלוקות בין רמב"ם וראב"ד

ישנן שתי מחלוקות בין הרמב"ם והראב"ד.

האם, כאשר העבד עושה לעצמו, זו המצווה של בעל הבית. לפי הראב"ד, אולי יש מצווה של הכרח, כמו מחאה, שכל אדם שרואה יהודי עובד עבודה זרה יש מצווה למחות בו. החיוב לא עולה על האדון.

מספר שתיים, השאלה, מה קורה עם עבד שעדיין אין לו דין כמו עבד יהודי?

עבדים שלא מלו ולא טבלו

לפי הרמב"ם, הרמב"ם אומר בפירושו, הרמב"ם יאמר, אבל לפי הראב"ד הוא אומר שזה האיסור של שבייתה עבדו.

אבל עבדים שלא מלו ולא טבלו, אלו ככני שבע מצוות שנצטוו בני נח בלבד. כי זה כבר למדנו, שיהודי אסור להחזיק עבד שאינו מקבל עליו שבע מצוות. הוא צריך לגרשו, הוא צריך להרגו, למדנו בהלכות עבודה זרה. להפך גר תושב.

עבד כזה שלא נימול, כי הוא ערל, כי אסור לו אחר כך את הדברים, אומר הראב"ד, תדע, מקבלים אותו גר תושב, אלא בזמן שהיובל נהג. כל העבדים אחר כך שאין עוד מצוות, ומחוייב רק בשבע מצוות בני נח, אומר הוא, שבייתה בהמתו אינו שייך, כלומר שבייתה עבדו, לפי הראב"ד אין דבר כזה בזמנינו.

כן, לפי הראב"ד. אומר הראב"ד, **הואיל וגר תושב עושה מלאכה לעצמו בשבת.** גר תושב מותר לעשות מלאכה לעצמו בשבת, כי הוא מחוייב רק בשבע מצוות, וגר צדק הרי הוא כישראל לכל דבר.

קושיית הראב"ד: מיהו ה"גר" בפסוק?

הוא בא עם קושייה. הרמב"ם אומר כך, לפי הראב"ד הוא מבין, הוא לא מדבר על ראב"ד, הוא מדבר על גר עכשיו, לא על עבד. אה, זו טעות. כשנאמר גר, לא עבד, גר.

שואל הראב"ד, מיהו הגר שעליו מדברים שהוא צריך גם לנוח? אם הוא גר צדק, הרי הוא יהודי. אם הוא גר תושב, הרי עכשיו אמרנו לפי הראב"ד שמותר לו לעשות מלאכה.

הוא אומר רק שגר תושב שהוא עבד לישראל, שזה יהיה חידוש חדש. אבל הוא הרי גוי, מיהו הגוי שצריך איסור נוסף?

נכון, אז רואים שהיו סגולות ממש לבהמות. כמו כל המעשיות של יהודים שבאו להסביר את הבהמה לצדיק, זה לא כל כך... רואים שזה היה מנהג ישראל. גם יש קמיעות בהמה וקמיעות אדם, זה לא אותו דבר בהמות. נכון, מה שעוזר לבהמה לא בהכרח עוזר לאדם. אני שומע.

אבל יוצאה באגד שעל גבי המכה

אבל יוצאה באגד שעל גבי המכה, אם לבהמה יש מכה מותר לקשור על זה משהו. ובקשורין שעל גבי השבר, לבהמה יש יד שבורה שמים משהו ליישר. ובשליא המדולדלת בה, אם הבהמה ילדה ילד, ועדיין יש שם שליה תלויה, מותר לצאת עם זה. יש דברים כאלה, או זה קורה כך, או לא יהיה חשש שמה יביאנו.

דינים בחצר – פוקק זוג, מרדעת

המשך הלכה

אחרי הלכה זו, ישנם שני דברים שמותר לעשות בחצר. למדנו קודם שישנם דברים כמו להניח זוג, פעמון, על הבהמה. אומר הוא, פוקק לה זוג שבצוארה. אם לבהמתו יש פעמון, לא יסתובב עם הפעמון, כי הוא משמיע קול. נראה שיש כאן משהו איסור, השמעת קול. אבל סתמים את הזוג, אז מותר.

בחצר, לא ב... אה, ואת הרחוב כבר למדנו קודם, הזוג ברשות הרבים אסור, כי נראה כאילו הולך למכור אותו או משהו. אבל בחצר מותר. הוא רוצה אולי לומר שהזוג אינו מוקצה או משהו, או שלא נאמר אולי לא פלוג, כי כשהוא מצלצל אסור, ואי אפשר לעשות, ואם הוא פוקק מותר.

מנושם מרדעת על החמור בשבת, כבר למדנו שאם הניחו על החמור בשבת, אסור לצאת בו. ר' אלעזר אומר שאפילו אם הניחו בשבת, אם הוא רק בחצר מותר, אבל להקלסתר בפיו אסור. אלו שלושה סוגים אחרים של דברים שמותר לעשות בחצר שאסורים.

שביית עבדו – הלכה כ

כשם שאדם מצווה על שביית בהמתו, כך על שביית עבדו

נסיים עוד שלוש הלכות על עבד. ועכשיו נלמד את שביית עבדו. למדנו עכשיו בהמה, ועכשיו נלמד על העבד.

אומר הרמב"ם, כשם שאדם מצווה על שביית בהמתו בשבת, כך הוא מצווה על שביית עבדו ואמתו.

מעניין מדוע לא התחיל בעבד. העבד לכאורה חשוב יותר, ובתורה כתוב גם קודם, ומסיימים בבהמתו. יכול להיות שיש יותר הלכות, כן.

כשם שאדם מצווה על שביית בהמתו בשבת, כך הוא מצווה על שביית עבדו ואמתו, אף על פי שהן בני דעת.

לכאורה, אדם היה יכול לחשוב, אצל בהמה, כל מה שהבהמה עושה הוא בעל הבית, כי בעל הבית גורם לו לעשות דברים. אבל העבד, ההבדל בין עבד לבהמה הוא שהעבד יכול בעצמו להבין מה רצון בעל הבית שיעשה. מדוע תהיה זו עבירה של בעל הבית?

אומר הרמב"ם, אף על פי שהן בני דעת לדעת מעצמן להניח מלאכתו, מצווה על האדון לשמרם ולמנוע אותם מעשיית מלאכה בשבת, שנאמר "למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר".

שהוא צריך באמת לנוח, לא רק שהאדם אסור להטיל עליו מלאכות, אלא המשמעות היא, אפילו אם נניח שהאדם לא אומר כלום בשבת, אלא העבד מבין בעצמו מה בעל הבית רוצה, אסור להניח לעבד לעשות. צריך למחות בו, צריך לוודא שהוא נח.

איזה עבד? עבד שמל וטבל לשם עבדות

וישנה בעיה גדולה יותר כאן, כי צריך להבין את ההלכה, לומר מיהו העבד שעליו מדברים.

אוקי, אומר הרמב"ם, **"עבד ואמה שנצטוו על שבייתם"**, שהעבד והשפחה יש מצווה על שבייתם, על איזה סוג עבד מדברים כאן?

האם זה איסור גדול יותר מאמירה לעכו"ם רגילה? כי רוב מלאכות מותר לגוי לעשות, או שהאופן שהגוי מבין הוא חמור יותר מאמירה לעכו"ם רגילה, לכאורה.

ההבדל בין גר עבדו לגר תושב שאינו עבד

זה אפילו אם הוא גר עבדו, הוא אסור לעצמו, אם הגוי הוא עבדו מותר לו לעשות לעצמו. נכון, זה מה שהרמב"ם מבהיר, הוא אומר שגר תושב, כלומר גוי שקיבל את שבע מצוות בני נח, מותר לעשות מלאכות לעצמו. האיסור שביתת עבד הוא רק כשהעבד עושה... האדון לא יצוה, אבל גם הוא לא יעשה עבורו מלאכה.

זה אומר עוד דבר, אסור לו לעשות, אם גר תושב למשל, או גוי עני, אסור לעשות שום מלאכה ליהודי, אבל על מה בדיוק מדברים כאן? לא ברור.

הוא מביא כאן שיש מחלוקת האם גר תושב שאינו עבד, האם מותר לו לעשות מלאכה ליהודי. אולי כתוב ברמב"ם, לא ברור, כתוב בהגהות, יכול להיות שזה דין נוסף של עבד. לפי הרמב"ם נראה שזה אותו דבר, הגוי הוא גר תושב שהיה עבד.

סיום

אוקי, עד כאן פרק כ' שלמדנו שביתת בהמה ושביתת עבד. כן? נהדר, כן.

תירוץ הרמב"ם: גר תושב שהוא שכיר של ישראל

אומר הרמב"ם, מדברים על גר תושב שהוא לקוט שכיר של ישראל. מדברים על גר תושב שעובד ליהודי.

מה זה לקוט שכיר? זו שפה מקובלת של... זה פועל יומי, אני לא יודע. ראיתי זאת במקומות אחרים, עדיין לא למדתי זאת.

גר תושב שלקוט שכרו של ישראל

לפי הרמב"ם היה צריך לענות שגר תושב שהיה עבד לישראל שצריך להיות איסור נוסף, אבל מיהו הגוי שצריך את האיסור הנוסף?

לפי הרמב"ם הוא אומר, מדברים על גר תושב שלקוט שכרו של ישראל, מדברים על גר תושב שעובד ליהודי. מה זה לקוט שכרו? זו לשון קשה, זה אומר שהוא פועל יומי? אני לא יודע. אני לא יודע, אראה זאת עוד במקומות אחרים, אראה זאת עוד. שכירות ולקוטות הוא אומר, אלו שני מיני אופנים שכירות, ואופן לקוטות, זה כמו אריסות, שהוא יכול ללכת ללקט מהשדות, אני לא יודע.

כמו בן אמתך, שגר תושב יש לו דין כמו בן אמתך שלא יעשה מלאכה לישראל רבו בשבת. שגר תושב שמותר לעשות מלאכות לעצמו, מותר לו רק לעשות כשהוא בחיים פרטיים, אבל אם יש לו עסקה עם יהודי, אסור לו לעשות שום מלאכות ליהודי, אפילו באופן שאין איסור אמירה לעכו"ם? אני לא יודע, לא ברור לי.